

*Tartu Riiklik Ülikool
Eesti keele kateeder*

**ÜHENDAVAST JA VASTANDAVAST
KOORDINATSIOONIST
TÄNAPÄEVA EESTI KEELES**

Diplomitöö

*Helle Saluveer
juhendaja: van.-õp.
Ellen Uuspõld*

Tartu 1971

Eessõna.

1. Käesolevas diplomatis käsitatakse koordinaatide süsteemi keeles, kusjuures lähema vastluse alla on võetud kaks koordinaatide süsteemi liiki — ühendav ja vastandav süsteem. Seda eraldatakse nii liht- kui ka keerulisem, s.o. koord- ja vastlaenus. Töö käigus püütakse välja selgitada, kui suure ulatuses on võimalik koordineeritud laenuhikute morfoloogiline varieerumine, s.o. sõnaliikide ja vormide rühmitamine. Osalausete vahelise koordinaatide süsteemi on eraldatud sümmeetrilise pinnalise aluse ja on püütud esile tuua selles liinid ja tähendusühikud, millest sõjaväeüksused või muude sõjaväeüksused sõltub.
2. Töö koostamisel on läbi vaadatud umbes 1000 vord- ja vastlaenu, mis on välja eraldatud kaasaegsetest ja algupärasest kirjandusest. Analüüsi käigus on autoril tulnud nägematajale vastavalt vajadusele täiendada (allikavahetuse laenu).
3. Töö koosneb sõnajuhatusest, kahest peatükist ja kokkuvõttest. Sõnajuhatuse annab ülevaate koordinaatide süsteemi mõistest, iseloomulikest

tunnustest ja ennemistõngimustest. Põhjalikumalt on käsitletud ühendavat ja vastandavat moodi. Liinejuhatuses antakse ka ajalooline ülevaade koordinaatide käsitlusest eesti grammatikakirjanduses.

I peatükis vaadeldakse aluse, teeldise, täiendi, teeldisliite, rihtliite, mõõnuse koordinaatide mitmeid aspekte.

II peatükis käsitletakse eralaadsete koordinaatide ühendavat ja vastandavat moodi piires.

O. Pissejuhatus.

0.1. Koordinatsiooni mõrtest. Lauses on sõnad grammatiliselt seotatud, moodustades mitmesuguseid sõnaühendeid. Sõnaühendi komponendid on omavahel kas subordinaatsiooni- või koordinatsiooniühenduses. Lihtsava nose e. subordinaatsiooni puhul on ühes komponendidest allutatud teisele, näit. preundi kapriis, kus kapriis on põhisõna, preundi aga n-da laendav ja sellele alistuv sõna. Rinnastava nose e. koordinatsiooni puhul on seotatud komponendid grammatiliselt võrdväärsed, üksteisest sõltumatud, näit. preundid ja peegmehed.

A. M. Piskovski jagab sõnaühendid nende komponendidevahelise suhtelise nose pööratavuse ja pööramatuse alusel. Nimelt arvab ta, et on kahte põhitüüpi sõnaühendeid:

- 1) rinnastatud sõnaühendid, s.o. pööratav tüüp (õpatastunni tunn),

2) alustatud sõnaühendid, s.o. pööramata
 tüüp (koostatumu tüüp).¹

Sõnaühend leib ja sai on pööratav: mullinelt
 ei muuda midagi: inversioon sai ja leib.

Sõnaühend roheline aed aga ei ole pööratav.

Aarne Penttilä grammatikas on samuti sõna-
 ühenditena taandeldud ka rinnastavalt seotud
 sõnu. Nende sõnaühendite komponendid on sama-
 väärised, mis tähendab seda, et vastavate sõnade
 vahelised mõrgi ühendid sõna või sõnaühendiga
 on täpselt sama. Rinnastava sõnaühendi liikmed
 on omavahel mõrgemalt seotud kui alustava
 sõnaühendi omad.² Nad võivad vahetada kohta,
 kuidugi kui ei ole tegemist ühella, püsiva
 ühendiga, mida kinnitatakse just teatud ühella-
 las järjestuses. Rinnastavad sõnaühendid võivad
 olla kahe- või mitmelisemelikud. Nii on A. Pentti-
 lä grammatikas saadud läbi koostatumu mõisteta.

Asiendustiliselt koordineeritud sõnu (n.a. paaris-
 sõnu) on soome keeles ammendava põhjalikse uuringa
 uurinud Paavo Pulkinen.³

¹ A. M. Тенковская, Избранные труды, Москва, 1959, л. 131-146.

² A. Penttilä, Suomen kielioppi, Porvoo. Helsinki 1957, л. 564.

³ P. Pulkinen, Asiendettinen rinnastus suomen kielessä, Helsinki 1966.

0.2. Koordinaatide seas võib erineda sõnade, sõnaühendite ja osalauste vahel. Isestid komponendid on samaväärsed ja nende arv ei ole piiratud. Koordinaatide seas väljendub intonatsioon, konjunktioonide ja sõnavormide abil. Need nintaktilised vahendid erinevad sageli seos, kuid neil on erinev kasutamiselatus. Lõikeluintonatsioon on koordinaatide väljendamisest vältimatu vahend, ta väljendab rinnastuvate komponentide ületähtsust.

Koordinaatide erinevad tähendusvariatsioonid antakse edasi rinnastuvate konjunktioonidega (ja, ning, aga, eha, või, aga, kuid, ent, vaid jt.). Need aga ei ole kohustuslikud vahendid koordinaatide väljendamisest, nagu seda on intonatsioon, kuid nad kuuluvad koordinaatide spetsiifilisse. Rinnastuvate konjunktioonidega moodustatud komponendid on alati koordineeritud, s.t. samatähtsused ja üksteisest sõltavad võrdväärsed. Rinnastuvad konjunktioonid osutavad mitmesugustele valeorjadele korduvate liikumete vahel (ühendav, vastandav, eraldav, reitav või jäeldav seos).

Koordineeritud sõnavormid peavad olema vastastikuselt arendatavad, s.t. nad peavad kuuluma samasse nintaktilise substitutsiooniklassi. Koordi-

natsioonist võivad seetõttu osa võtta sama
sintaktilise funktsiooniga isendid.

0.3. Lihtlausud, milles on vanaastatud kas või rohkem sõnaligilist lauseliiget, nimetatakse lühikeste grammatikas koondlauseks (mis. Asjad ja olud olid muutunud. Mees meigas ja ründis ära. Kevad oli hiline ja vihmane.).

Koordineeritud isendivõtte osalauseliigiga lihtlausud nimetatakse ühendlauseks (mis. Lapsed lehvivad ja muusika mängib. Ja ei osanud mängida ühtki pilli, kuid muusikot ta armastas.).

Koordineeritud võtte ka lauseliikendest ja sama astme sõnaligilisi kõvallausendeid (mis. Seal lamab koer, lagipool rõveras tõmmatud ja pea kappadele antatud. Ema teadis väga hästi, et vaesus alles jääb ja et see rõõm üürike on.).

Seetõttu võivad komponendid arv võtta olla muud, kui on tegemist ammendava loeteluga.

Koordineeritud lauseliikmed on tavaliselt samast sõnaligilist ja samas vormis, kuid teatavalis piirides lubab koordineatsioon nii sõnaligilist kui morfoloogilist varieerumist. Nii võtavad enimasti sõnliikide ja morfoloogiliste vormidega väljendada korduvaid täiendusi ja määrisi, märvam ja värvunud nägu; ilus, patiga

tiiduse; teke nda pahandusteta ja kästi; sõi
kiimustades ja inuga jne. Selline vormi varieerumine on aga võimalik määras väiksemas ulatuses, kui nda on eesti keele traditsiooniliste lauseliikmete piirid, näiteks predikaativina võivad esineda nii da-infinitiv kui käändvõrdsed, kuid omavahel nad ei koordineeru.

Näke on sellist, kui näidatakse, et koondlause korduvad liikmed vastavad ühele ja samale kiimusele. Täna varahommikul kegutati mere uuele ei ole veel koondlause, kuigi siin vastavad ajasõlvurid täna ja varahommikul mõlemad kiimusele müllal? Samal ajal võivad aga koondlause korduvad liikmed vastata erinevatele kiimustele ja olla väljendatud erinevate morfoloogiliste vormidega, näis. Lõuna kanas lehas ja tehas jaoas.

A. T. Rudnevi rintaasi-kõritlemus on lause korduvad liikmed esine rintaatiline kategooria: lauseliikmed nimetatakse korduvaks siis, kui nad ühtmoodi laiendavad mingit lauseliiget, täites üht ja sedasama rintaatilis-semantilis funktsiooni.

¹ A. T. Pygnev, Синтаксис современного русского языка, Москва, 1968, lk. 192.

Lause pea- ja kõrvalliikmete kordumises on erinevus: kui lausms korduvad alused või öeldused, siis on need alati koosollause korduvad liikmed; ühendused kõrvalliikmed võivad olla kord kordimised, kord mitte, vastavalt meelde tigi-mustele.

Omaette mätku on täiendronade kordumise liitronade puhul. Valgma-Remmel grammatikas on öeldud: „Korduvate liikmetena võivad esineda liitrona osad – põhirona või täiendrona.“¹

Sama põhironaga liitronade kordimisel mätk, nagu wannastusid arvuti täiendronad, nt põhirona esineb ainult ühel korral – koos viimase täiendronaga, mät. riigis – rong talveõhtud, laulu- ja pillilaulid.

Korduvate lausliikmete puhul ei korata käändilõppe, kui tegemist on abimärgi või korita-tiiviga: vastavas käändes on ainult viimane korduv liige, kuna ülmised on omastavas käändes, mät... pimesel kordusel oli liina tan redutse-na sõsolaadi ja mõnuskopoliste bisaviitidega. (Fr. J. 33); Seal oli unimene ilma huumorimele ja nalgasooneda. Konstatatiiv ja abimärgi vaston-

¹ J. Valgma, N. Remmel, Eesti keele grammatika, Tallinn 1969, lk. 200.

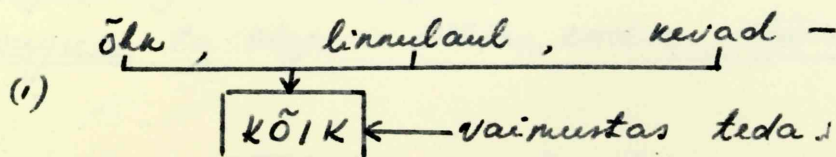
domin korral võeti sumeti esimese komponendi
kõõndelõpp ära jätta, nagu see on lauses
Seal oli suur pull laiade sarvede, kuid ilma
tagasekasta. (VJ, 8).

Litajaliste predikaatide kordumisel on spet-
siifiline, et olema-verbi pöördelist vormi ei
korrata, nävt. lõksord oli see tüdruku tulnud
jõllule, pöödnud duviku traatori kinni ja
hakanud neomisel seistes nägema... (M, 9).

Sageli esitatakse koordineeritud liikmed loete-
luna, millele ulneb või järgneb koanvõttev
sõna. Sellise koanvõttev sõnaga loeteli lause-
liikmete määramisel on erinevad seisukohti.

Esiti keele grammatikas on korduvad lauseliik-
med ja need koanvõttev sõna samas lause-
liikmes määratud.¹

A. J. Rudavi mintavikastluses on alltoet puh-
kudel kantatud nn. eraldi/sisvate liandute (soo-
cojnenne njuromesne) mõistet. Võrdlemisel
on teadud kaas meemi:²

¹ Valgma, Remmel, lk. 206.

² Pyguel, lk. 195.

(2) Õle, linnulaul, kevad vaanustavad teda.

Näites (1) on sügatses kõre, mille juurde kuulub vahetult predikaat. Seetõttu koordineeritud liikmed õle, linnulaul, kevad arvavad ja täiendavad sügatsi kõre konkreetsel viisil ja nad ei ole üldinga otseseks (ei ühildu), mistõttu näib see kaheastmelises.

Laus (2) on rindkõriline sõna üldine ja aluste vahel vahetu ja netõttu paralleelne, horduvad alused täiendavad ühesugust semantilis-rindkõrlikult funktsiooni, alles üldinga predikaatiks muutud.

Sellise koostöötava sõna kaudu rindkõrlikult ka teisi lausliikmeid, näit. täiendused: ... olla peaaju ühime, stõh selle alustega: vaanumine, konkreetne ing nurmaga (Fr. 55); stõh stõh: Peter armastab lapri, koeri, kame - kõre võr - ja paljakeid asju; üldistatavad: Niisugune ta algi - lõhne, endine, rõõmsamuse.

O.4. Rindlauses ühendab koordineeritud lausid grammatiliselt võrdväärsena. Koordineeritud osalaused on muhtelisel viisil, s.t.

need võtavad vaadelda kui potentsiaalset
lühilaenuid. Rindlaenu üldseemi võiks kirjutan-
tada $S_1, c S_2$, kus c lähistab koordineerimist
(sündetlikult või arundetlikult rühmitust)
ja S_1 ning S_2 osalaenuid. Viimased võtavad alla
muidugi rohkem kui kahe.

Igaüks lühilaenu koordineeriv ühendamine
ei ole võrdne võimalike. Rindlaenu vastuvõetavus
ei sõltu ainult osalaenu vastuvõetavusest:
kaks vastuvõetava lühilaenu koordineerimisel võidak-
sada kuulajapoolset võõrastust esile tuua
teerida. See mittevastuvõetavus võtavad hõlpsalt
kui grammatilist kui semantilist põhjustest.
laenu keegi sa õhtul lähed ja heida magama.
on ebagrammatiline, kui küsida ja küsida
koordineerimine pole võimalik.

Laenu Ma tundin end väga halvasti, aga
jänes ei leidnud oma peemi üles. kuuluvad
osalaenuid üsna ühendatavale kontekstidele
ja tulemuses on küllalt koostamine efekt.

Hämmeldum kuulajas kehtes eriti ka kaks
identne või üsna väga lähedane lühilaenu
sõnadest, näit.

* Ma kirjutan kirja ja ma kirjutan kirja.

* Isa vestles meiega ja isa räägib meiega juttu.

Tähtsat osalauste seastumisel ühtses gram-
matilises ja maantlises teetuses on küll
vajalik teatada ühtse teema, ühtse konteadi,
se aga ei tohi väljenduda leavate ühuste
identtuses või sintonitumtuses, nagu ülal nähtud.

0.5. Käesolevas diplomitöös tuleb vaatluse alla
koordinatitvõttes kahe liigi - ühendava e.
kopulatiivne ja vastandava e. adversatiivne kore-
püür, sest need koordinatitvõttes liigid pöu-
ned kõige enam kure oma suurema esinemis-
sageduse poolest.

Kopulatiivne koordinatitvõtte kol komponente
kõige nõrgemini. Ühendavalt koordinatitvõtte kon-
junktivõttes ja, ning, ei...ega abil, ühendavalt
ka mõnugad adverbid, nagu küll... küll, kuid
...kuid jt. Küllalt tavaline on ka anindekivine
ühendamisviis. N-d. See maad, on elemas ja kelles
maadmas peab elemas. Ei laps tunne mureit ega
ema valuta midant. Kuid kolas karjopann, kuid
hiidlis karjane ise. Tundm hiime ja mureit.
Ei mona ega rna nunda andestada.

¹ Ned. R. Laroff, If-s, And-s, and But-s about Conjun-
tion, The University of Michigan, April 1970, la. 5-6.

litendava koordinaatsaaga loetletakse kõige sagedamini eenevord rindlusi, antakse edasi üheaugust või ajalist järgnevust. Harvemini astendatakse või liigitatakse (ingi, li...ega).

Nastondav sees näitab kahe koostatud komponendi voolist vastandlikkust, kontrasti nende vahel. Just selline semantiline diferents võimaldabki kasutada nastondavast konjunktivaalse aga, ent, kuid, vaid, vahel ka ja.

Ilma võltsiva mõneta nastondatakse siis, kui semantiline opositsioon väljendub eredas kontrastmises (M. Inimene kavatses, saatus juhtis, Mina armastan keegi, tema vihkab (meid)). Iseloomustav on see, et nastondava komaga koostatud osalaused on lühikesed, sageli lühenemata lihtlaused.

Konjunktivaasi vaid kasutatakse kindlatel tingimustel: ta saab esineda ainult juhtudel, kus võrreldavate osade nastondatakse jäätav (Ta ei tundnud piinlikkust, vaid sõi rõõmsalt edasi. Ta oli kokanud oma teel mitte hästi, vaid raskelt).

Koordinaatsete lauseliikmete vastandlikkusel on kahe ühikuga:¹

¹ А. И. Тоголь, Сопремеренный русский митратурный язык II, Москва, 1968, lk. 136.

1) korduvad liikmed võivad olla vastandatud oma nose poolest allutatava liikmega :
 jaatusele on vastandatud eitlus, näit. Ta jõudis koju kevadel, mitte suvel. ; Ta tuli, kuid ei toonud lilli. ; Pois rõõms naise, aga mitte naist. ;

2) korduvad liikmed on oma nose poolest allutatava liikmega ühenegund, kuid vastandus seisneb erinevates väärtustes (näit. Tema kirjad olid lühikesed, kuid pikad. ; Tüdruks ei viits nautuda, kuid puhkale.) või tegusustes (näit. Jaon nägi õpetajat, kuid võttis edasi.).

ühendav koordineerimine võib olla nimmetuline või ebasnimmetuline¹. Nimmetulisele ühendatud osalaunkega ühelaenus on osalaunkte järgselt vaba: mille muutumisel ei muutu laenu vortu-veetlus ega tähendus.

A. M. Peisovsai on osalaunkte vahelise subordi-
 matiseni ja koordineerimise ristumuseks erita-
 nud pööratavuse ja pööramatus teooria (õpa-
 tumoos ja kuõparumoos). Ta leiab, et põm-

¹ Nod. Laaroff.

lause Ta ei läinud asoli, sest tal valutas pea.
ei ole pöördetav lauseks Tal valutas pea, sest
ta ei läinud asoli., kuna niin muutub lause
sõneline väärsed: ne, mis on põhjuses, saab
tagajärjes ja vastupidli.

Rõndlauset Ta ei läinud asoli ja tal va-
lutas pea. võtke aga pöördetav lauseks Tal valu-
tas pea ja ta ei läinud asoli., sest niin ei
muutu osalausete vaheline sõneline nos. Piskorai
on veendunud, et an ei ole mõtustepahelistas reaals-
setes mõttes, vaid sõderõnade erinevus. Sõderõna
ja võimaldab osalausete ümbertõstmist, sõderõna
sest aga mitte.

Seda, et tegelikult on ka nüüdsest wa-
nastatud osalaused, mis ei ole pöördetavad,
Piskorai märkas. Ta leidis, et pöördetavust
võivad segada mõned mõttused:

- 1) lausete järjekord, mis peegeldab näst.
mündumiste järgnevat ajas (Ma avanes ja
siis astus üles mees.) ja põhjuse- taga-
järe seost (Kõrma hääles tõbutama ja
medel tuli minna koju.) jt.,
- 2) aserõmad keis osalaused (Ma näeksin Peetile
mataark, aga tema ei Taha sellist kuulda.),

3) stiili eripära.¹

Kuigi Pisevõrvi koosa es annenda kõrre
koordineeritud ja asendineeritud lausete juhtu-
sõd, on tema tähelepanemine väga hinnatav.

Siinamudelil on need sõnad sõnariikide ja sõnariikide. Seda
nõu lugeda ühes sõnariikide, koordineeritud
täiendite eraldamisel muudest kõrvuti antavate
täiendite juhtudest, Mäi. Vrd.

- (1) nende aines, ühine kirj oli sagaräärmuse,
- (2) nende aines ühine kirj oli teatitegemine.

3. osas juhtub on tegemist koordineeritud
täienditega, teisel mõtte: siin on mõrgitud vord
ühine kehtida, see pole arvatavasti üldasenduses
aines, kuid vordel on see, et kindel kehtida
ei ühti. Lausuga⁽¹⁾ edasiantav mõte es muutis,
kui hakata täiendite kohad, vrd. nende ühine,
aines kirj oli sagaräärmuse.

Osalausust on nimetatud ühendatud.

1) need, mis väljendavad ühendust.

¹ Ilmuks, lk. 131-146.

nindamini; nende nimetamini järgaord ei mõjuta andlause väärt, näit.

Lipud lehvivad ja muusika mängib.
Muusika mängib ja lipud lehvivad.

- 2) ka need, mis arjutavad endale mõnda ühisele teemase kõlmatud nindamiste loetelu, n.

Uueajad on rög, enesetunne on kahar,
see pöördub, muutsi ei muutse.

- 3) võtmed, n.

Ei õnnestu hiina tülles ega häda
korata ette.

Ei häda korata ette ega õnnestu
hiina tülles.

Ebasümmeetriline ühendava noor puhul ei ole osalauste järgaord vaba: mille muutmine tuleb andlause vastuvõetamatuse või muudab tähendust.

1. Ebasümmeetriliselt on seotatud ajaline järgnevus olevad nindamini väljendavad osalaused, näit. Pedrukauss oli lõpuks hihi
ja Riinu tõusis lauda kowstama.

Vrd. * Riini tõuse lauda koustoma ja
puudukauss oli lõpuks tühi.

On selge, et tühiõunad puudukausside järgnes
laeva koustamine, aga mitte vastupidi.

2. Põhjuse-lagajärgi kross oleval hindamisel
on selgelt: ühendatud ebanimmetuliselt,
mäl. Vaenlane tulistas, veel kord ja kogu
kauss.

Vrd. Kogu kauss ja vaenlane tulistas
veel kord.

Osalauside järgesena muutumisel muutub ka
sätendus: kui esimeses lauses tulistamine
põhjuseks kaussimise, siis teises osalauses
tulistamine järgnes kaussimisele, ja kau-
salaue no. kahe osalause vahel on kadu-
nud.

3. Ebanimmetuliselt on ka hindamiste
astendav ühendamine, n. Ma lõpet
ei tea, seep. Jaima ei tea rohuem,
mis ümbritsetult oleb ebagrammati-
line.

Vastandavalt notaku kas oma alamuselt või

näi kõnelaja rinnakalt vastandlase teatud
väljendavaid osalaunusid, näit. Päev oli päevane
lühke, aund lühikenele püüis tike uude.; Tütar
õpeti ülikoolis, aga pois astus SPA-me.

Vastandada näib:

- 1) erinevate subjektide üheaegselt tege-
vusi, näit. Maine töötas avar, aga mees
luges ajalukke. Õpetaja ei vastanud
konnaturk, aga ka pois ei andnud
alla.;
- 2) sama subjekti erinevaid tegevusi, mille
koostormumone on väliskatnud (üht tege-
vust võtatakse, teist jäetakse), näit.
Pois ei tundnud nälga, aga nisia ta
jahtis.

Vastandava koordineerimise puhul on rinnakuti-
lised ühendatud erinevate subjektide üheaegselt
tegevust tähistavad osalaunusid, mis nendel pu-
hul ei ole oluline sündumuste nomenklatuuri päje-
kord, vaid ne, et kaas võrdväärset fakti on
omavahel vastandatud, näit. Peretütar tegi kättööd,
aga kantiitser valmistas lõunad., mid. Kantiitser
valmistas lõunad, aga peretütar tegi kättööd.

Soma subjekti enesete tegevuste puhul ei ole võimalik osalauste reklaamlise ümberpaigutamise, sest teine osalaus kordab samal viisil identset subjekti personaalprosoona, näi. Peeter ei ole muusikala, aga muusikad ta armastab, vrd. Muusikad ta armastab, aga Peeter ei ole muusikala.

Su ei ole aga võimaline tõustus, teades, et Peeter = ta.

0.6. Koordinatiivikäsitlemist eesti keele grammatikas. Peatume mõningatel tähelepanuväärsetel koordinatiivide puudutavatel nimetustel meie muusika grammatikakirjanduses.

Juba F.J. Wiedemann märgib oma grammatikas¹ 1875. a., et nagu saasa keeles nii ka eesti keeles esineb ülevaate võtete või tervete lausete vahel koordinatiivides (die koordinierende Verbindung). Ta annab ülevaate konjunktiviidest võtete kohta järgi: koos saasa- ja ladina keelte vahetega ning lisab uude märki. Teised on eristatud viis: disjunktivne, adversatiivne, kausaalne, konklusiivne, kopulatiivne. Eraldi on

¹F.J. Wiedemann, Grammatik der estnischen Sprache, St.-Petersbourg 1875, lk. 588-590.

raadeldud arindeestlikult ühendamisest, s.t. kellest, kus sõidõna püüdnud. Wiedemann leiab, et erinevalt sõna keelest on Eesti keeles ühendava partikli ärajätmine väga tüüpiline nähtus, nähes siiski enne seda rööpaseudes hüda naevaga (mitl mühe und Mith), du teiwist andma (Lehen und Genudheit geben), niia jüwa andma (zu dem und zu tinnen geben) jms. Tähelepanu on pööritud ka erinevate konjunktiooni-kam-taminele negatiivsele, inversiivsele jt. nähtustele peetud.

Selline on Wiedemanni koordinaatseadusekärklus küllaltki asjalik nõvvelde nii mõnigi võtmine käsitlusega.

Järgnevalt vaatleme mõningaid keeppaasunomadusi seinselt xx saj. 20-ndate aastate grammatikast.

1922.a. Ilmunud H. Põllu laenuõpetus¹ räägib laenuõpetusest, s.o., Laenu keele, millel uus laenu keele on kas mitte pealiskirja ka väljapüüdi (austõnade ja abistõnade kaudu) ühendatud [...].² Laenuõpetus liinid on ühendatud omavahel alustavalt või warrastavalt. Edasi

¹ H. Põld, Eesti keeleõpetus. II jagu, Laenuõpetus, Tln. 1922.

² Sealsamas, lk. 55.

on märgitud, et lause linnaõhukes ehk liht-
sammal launriinas (parataxis) on laused teine-
teie võrval iseenesed ja ühevõrdlised (võr-
ralaused), nende ühendus esineb enam ehk vähem
vabalt.¹

Tähelepanu on juhitud ka kõvallaenute rühma-
tümisele. Märkimist väärib H. Pällu põhjalise
ülevaade riindlaenu keeluvate riisakute laente
mõttekindel muut. Ta leiab väga sagedasti, et
need n.-ö. riindlind sõnad võivad olla ka
tugevamad või nõrgemad, ja jagab neist
lähtuvalt riinastumise vabast riinastumise ja
peetud riinastumise.²

O. Leedu keeleuueendamine grammatis³ 1923.a.
on näitend nii „riinastet e. ko-ordinatit lause-
te“ kui ka korduvate launliisimete laente
kohta. Ilusi paneb O. Leedu lihtlaun mõiste,
nimele peab tema koorpond e. lihtlaunus, lau-
ne, milles yhele subjektile vastab mitu predika-
ti või ymberpöördu, yhele predikaadile mitu subjekti⁴

¹ Pild, lk. 55.

² Sealsamas, lk. 57 jj.

³ O. Leedu, Eesti keele grammatika, Tartu 1923.

⁴ Sealsamas, lk. 155.

Rennastatud laund on „euland“, mis seisavad
 ystava võtal inuisolt ja rippumatuks teis-
 teint.“¹ O. Loowt pöörab tähelepanu ka kordu-
 vate laundliandega ja voolavale interpunktsio-
 nile.

K. Leetbergi laundõpetus,² mis ilmus 1915.a.,
 vaddeldane küllalt põhjalvauk vinnastatud lau-
 nnd, mispärast öeldane, et „Laundvinnas, s.o. pea-
 laund ühendune pealaundga on tähele panna järg-
 mind vakeasoad: vdomin vakeasoad (kopulatiivne
 ühendus), jäotus vakeasoad (disjunctiivne), vast-
 poole vakeasoad (adversatiivne), jäuldeus vakeasoad
 (konclusiivne) ja põhjuse vakeasoad (kausatiivne).³
 On antud ka vastavad vderõnad koos näidetega.

Enistatud vderõnade hulgas on ka määrsõnu,
 nagu nis, kohe, seal, siin, pärast, oneti jms.

Onopärase on mõnus vderõne et puhul, nimelt:

„Et pole õige, tarvitada aga ja meid asemel,
 nagu mõned noored kirjamehed teevad. Et
 vordandab automaatselt konal ja avnult elavas
 kõnes.“⁴ Näitlus on loodud laund Tahtis läti

¹ Loowt, lk. 156.

² K. Leetberg, Eesti laundõpetus, Raanon 1915.

³ Sealsamas, lk. 40.

⁴ Sealsamas.

pugeta, ehk jäi arvai.

Fr. Puusepa grammatika¹ paistab vema
 rille poolt, et selles on antud tänapäeval
 aktiivsed koma kasutamise reeglid rindlaenus.
 Öeldakse: „Lausete rinnastamisel lubatakse lüh-
 lausud komaga (mõnikord ka puutalusmaga
 e. suhteselonuga). Ja, ning, ega, eha, või, kuigi
 es jätkatakse koma ära. Tahame aga näha
 eelikeit paari uut lause es, mis algab rida-
 tusega ja või ning, siis peame ja või ning
 ette koma. Järgnevatel ridadeks es tähistatakse
 lausete rinnastamisel vana koma: aga, kuud,
vaid, siis, kuigi siis, siiski, meeldub, ka,
eneti, nõnda, meid ja.“²

Fr. Puusepa seondlause-definitsioon on an-
 mendav, kuivõrd ta loetleb kaks lauseliikmeid,
 mis võivad korduda, täpsemalt: „Seondlause
 on niisugune lause, mil ühise sõeldis juures
 on mõte alust, ühise aluse juures mõte sõeldist,
 ühise aluse ja sõeldis juures mõte sõeldis-
 täidet, sõeldist, täiendust või määrust.“³ Seal-
 juures on seondlaused peetud lühilaenus.

¹ Fr. Puusepp, Eesti keele grammatika koostajale, Tartu 1930.

² Sealsamas, lk. 191.

³ Sealsamas, lk. 193.

30-ndate aastate grammatikais on täpnumistatud koma kasutamise reegliline koondlause korde-
nate liikmete ja rindlause puhul.

Muugi-Jedre meeleõpetus¹ on fraseeritud „sideva vahetuks“ ühendatud lauseliikmete üksteisest koma-
dega eraldamise reeglid. Need on:

- 1) „kui ühenomelises lauseliikmes on alu-
sed, öeldised või äldistähted, siis tähta-
suse koma ajal juhtumol.“,
- 2) „kui ühenomelises lauseliikmes on rhi-
tised, määrused või täiendused, eraldatuse
need komadega ainult siis, kui need
tähtsavad üheliiksed, ühisäärsed ajgu,
segevusi, olevordi, omadusi jne.“²

Eraldi on välja toodud juhtumid ja tingimused,
kui panna koma ka ja, ning, ega, ehk, või
ette. Seda tehakse siis, kui nende sidevõrdelga
„algav lause alustab uue mõtte, mis eelminega
vähem on seotud“³ või kui sidevõrdelga on kasu-
tatud vastandavas tähenduses (näi, ole juba mööda-
nud peaaegu kuuks tundi, ja muli polnud rää-

¹ Ht. E. Muuk, H. Jedre, Lühike eesti meeleõpetus II, Tuletis-
ja lausõpetus, Tartu 1934.

² Sealsamas, lk. 92.

³ Sealsamas, lk. 102.

veel näha [...]), viidesõna ega 'kindlalt; vist' noi mis 'kuud ega'; ehk 'vabest' ja noi 'vast-
tule korral' 'tähtsuses'.

1936.a. Ilmunud Kase-Vaigla-Nesai gramma-
tika² on vahet tehtud samalaadsetel ja erilased-
tel laenuühikutel.³ Samalaadsetes on peetud somale
kiriimunkle vastavast somanimelini laenuühikuid;
erilasedes aga need, mis ei vasta somale
kiriimunkle, ehk on somanimelised. Näiteks on
erilased nimisõnalised ja omadussõnalised täien-
dud, nimisõnalised ja da-tegevusnimes erised
rihitud, erinevat lüüsi määruud. Erilased
komadega ei eraldata. Ka n.-õ. eriladest
laenuühikutega laenu loetakse koondlaenuks,
kui need definitsioonis ütlevad: „Laenu, milles esineb
mitu somanimelik laenuühikut, nimetatakse koond-
laenuks.“⁴ Lindlaenukoostluse on pannud peamiseks
interpretatsioonide.

Täpne ja põhjalikuma käsitluse kui kõne
elavused annab indlaenu ja koondlaenu kohta
prof. K. Kure, kelle grammatika järgi õpeti

¹ Munk, Tede, lk. 102.

² A. Kase, A. Vaigla, J. N. Nesai, Eesti keeleõpetus ja kirjau-
tuse keeleõpetus II klassile, Laenuõpetus, Tartu 1936.

³ Sealsamas, lk. 56.

⁴ Sealsamas, lk. 55.

ja õpetati kuulides 50-ndatel aastatel.¹

Keerdlauend defineerib k.kure nii: „Lauend, milles on mõni sõnanimelik ja samaliigiline lausliiget, nimelatoone korduvate liikmetega laus-
kus.“² Sõnanimeliste ja samaliigiliste keeleosade
määrused lausliikmed, mis võtavad ühele ja
sõnale ühismuute ning muudavad ühtemoodi
sõnane sõnane lausus. Keel sõnanimelised laus-
liikmed ei ole samaliigilised, m. lauses Meie
külask läks nigelat palju vürmeri metsa tööle
on ühismuute määrused, kuid laus ei ei ole
korduvate liikmetega laus, sest, sõnanimelised
ja samaliigilised lausliikmed ei alusta üs-
tunde, s.t. nad ei sätku grammatiliselt ükstei-
sest.“³ Esimees on k.kure määrused seda,
et lauslaul erinevad korduvad lausliikmed
ühemuguste sõnanimeliste, millel on ühismuute
grammatilised vormid, kuid „mõnikord võivad
nad olla väljendatud ka mitmesuguste gram-
matiliste vormidega.“⁴ Näideks Meie oli meie karega,

¹ K.kure, Eesti keele grammatika, Linnakivi II osa ja
semantoloogia, Tallinn 1950.

² Sealsamas, lk. 4.

³ Sealsamas.

⁴ Sealsamas, lk. 5.

tugev ja alati abivalmis.¹ Eruvõrre sõnaluude
võrrearmide võimalust pole nimetatud.

Rindlaused mõistab k. kure kui liitlauset,
mis koosneb somevõrreist lauseist, mis üksteisele
ei alista, seepärast, liitlaused võivad rinnlauses
liituda sõnadesse või ilma sõnadesse
arvult ontotriiside abil.² k. kure rõhutab ka
mõttelisel ühtsel teemal³, mis on rinnlause
sõnades organisatsioon ja ühes vastuvõet-
vuse küteerimise. Ilma konjunktioosita kos-
tatud rinnlaused on k. kure eraldi välja toonud
ja näidanud, et sõnadesse rinnlaused on
võrrearmide muuta sõnadesse lausmas ja
vastupidiselt. See pole aga võrrearmide eraldavate
sõnadesse puhul, kus sõnadesse olemasolev on
obligatoorne (näitaks nad tulevad meile või meie
läheme neile?)⁴

Rinnatava sõna liine on antud nelj: ühen-
dav, eraldav, vastandav ja rüetav. Põhineb
põhjusel kos, mis sõnadesse oli eritatud.

¹ kure, lk. 6.

² Sealsamas, lk. 21.

³ Sealsamas, lk. 22.

⁴ Sealsamas, lk. 23.

Tänapäeva grammatikate, püüdnud koordineerimis-
väärtus vaid lühikesi ülevõttega koondlause
mõistet, ehk üht "inglase interpretatsiooni", kus-
juures koondlause on tähtsuse poolest veel
vähem.²

Vertikaalselt koordineerumise puhul on rasked kind-
ja koondlauset järgesvõrrelikult piiristada. K. Remmel-
Valgma grammatika kirjutab: „Et koondlause
on lütlause, kus osalaused on muhtoliselt loodvalt
omavahel seotud, siis on koondlause lahusamine
osadeks võimalik, muutes intonatsiooni ja
pausi.“³ Koondlause kui lütlause ei peaks
olema enam lütlauseks lahutatav. Probleemi
ei ole nii kauge, kuivõrd me ei püüdnud muuta
predikaati osalavõrd lauseid, nagu Tantsin ja
mängin, mida traditsioonipäraselt on nimetatud
koondlauseks. Probleemsetelind on ka koordineerivate
subjektide predikaatidega laused, nagu Tantsi-
ti, mängiti, magati, puhuti.

Diffraktsiooni järgi koosneb lütlause kohest
või enamast lütlausest, kesknimes lütlause

¹ J. Valgma, N. Remmel, Eesti aule grammatika, käsira-
mat, Tln. 1968, lk. 198 jj.; E. Väin, Eesti aule õpikusk-
koodeks, Tln. 1968, lk. 114 jj.

² Valgma, Remmel, lk. 217-219.; Väin, lk. 119-121.

³ Valgma, Remmel, lk. 216.

(resp. osalaan) võib koosneda ka ainult predi-
kaadist.¹ Järeloviit võib lausuda ääri Taatri.
Mängu. maaelada lihtlausena, mis ühendamine
annavad rindlaan. Nii on laan Taatri ja
mängu ühegaugli nii rind- kui rindlaan,
s.t. nii liht- kui lihtlaan, mis on pordoks,
müvõrd liht- ja lihtlaan on tiinestist väliste-
vad müvõrd.

Need probleemid on leatõnend polemiwaat
„keele ja kirjanduse“ veergudel.²

Ilmuil tuleb läpnõstada rühvavõd rindlaan
ja rindlaan definitsioon, sest rindlaan on
nad mõneti vastukõnõrõvõd (lähemalt vt. käes-
oleva¹⁰⁰ peatükis „Õeldist rindlaan“ la. 40j).

Kõrõvõd rindlaan rindlaanõvõd on vähe
leatõnend tõõvõd just rindlaanõvõd laanõvõd-
mõvõd üks ja rindlaan rindlaanõvõd funatsioon,
se, et rindlaanõvõd osa ei ole mõvõd rindlaanõvõd
liikmõvõd leatõnend ja morfologõvõd väljõvõd-
mõvõd, vavõd rindlaan, et rindlaanõvõd laanõvõd

¹ Valgma, Rindlaan, la. 215.

² M. Hõvõ, Eest grammatika kirjanduse põhivõvõd ja
konkreed probleemid. Mõvõd eest rindlaanõvõd
põvõd. — Keel ja kirjandus, 1969, nr. 6-7, L. Rindlaan, Eest-
laanõvõd ja alõvõd juurõvõdõvõd. — KK, 1969, nr. 11,
M. Hõvõ, Nõvõd rindlaanõvõdõvõd, rindlaanõvõd ja
alõvõd juurõvõdõvõd. — KK, 1970, nr. 7.

on laurus ühenevune romantiline ja rütmiline funktsioon.

Leepõrsk on ühekülgne E. Väini koondlaun-
definiitsioon, mis ei ole mõistlik, et koondlaune
korduvad liikmed vastavad ühele ja samale
küsimele¹ (definiitsioonis on unustatud ühe
põhise na vajalikkus), kuid ei ole sunda põhjen-
dada, miks on koondlaun lühike kants teha-
rega ja teha jätk ning ei ole koond-
laun Jana rahakommuun koputatakse muu kante.
Ometi on esimese laun koordineeritud eene-
vate küsimustele vastavad komponendid,
teise aga ühele ja samale küsimusele vasta-
vad afektiivsed mitte.

Eruvate vormide ja eruvate ronaliseeride
koordineerimisvõimolusi on märganud vaid
Valgma-Remmel² käsitsematus.

¹ Väini, lk. 114.

² Valgma, Remmel, lk. 199.

1. Lauseliikmete koordinaatsioon.

1.1. Aluste koordinaatsioon.

1.1.1. Lause subjekt (tegi ja või olja) määrab ära predikaatne nos finitiiv verbivormiga. Aluse finitiivis võivad esineda kõik sõnalühid, kuuld koordinaatsioon on üldiselt võimalik, kuid sama tõenäoliselt puures, näit.

(1) Androgiinini huuled ja stomahhid värisenud. (FrT, 34)

(2) Tallel oli ema poolt kaalt ja hellust niigi üleva. (M, 37)

(3) Üks piiriks, kaks avaradlast ja kolm rõõr-
lõh kikutoidid kanna pooli. (FrT, 57)

(4) Samuti oli teda võimatu seustada või
mitte mürgata. (JL, 160)

(5) Tal polnud piiladestri raaja ega nülma...
(M, P)

(6) Keva läis metsa, kus polnud wpaawt ka-
ruud ega lagunenud põlluaedu. (M, 35)

(7) Meie, teie ja nemad on üks suur kollektiiv.

(8) Nana ja traditsiooniline kapituleerum mees-
es.

(9) Arnu kõige noorem ja tagasihoidlikum
naised.

(10) Siin uht ja aik kostis üle kõige.

(11) Elus on palju kehted ja agard.

(12) Täna ja palun elud es ja taga.

1.1.2. Sellest üldreeglilt kalduvad kõvale juhtumid, kus
võivad sõnalike kasutatavate substantiividele
ja nad seotud romantiliselt ühe predikaadiga.
Nii võivad koordineeruda:

1.1.2.1. Pronomen ja prepositsioon.

(13) Sind ja Siin ma seal ei näinud.

(14) Peeter ja mina pidasime peenikest naine.

1.1.2.2. Substantiiv ja numeraal.

(15) Naistele oli laual kaas tangumyruga ja
kaas kuskal rong paar leivariiki. (14, 15)

(16) Naine majapidamises on nüripest, paan ja
kolm taldrikut.

1.1.2.3. Substantiiv ja adjektiv.

(17) Nana ja nooripreumeer degusteerisid ääret.

(18) Siis tuleb see ja uht, nagu soovitati.

1.1.3. Kuigi fotaal- ja partiaalsubjektid on erinevad esinemistingimused, võivad need siiski jaatavos konstantiaallauseis osasolul koordineeruda. Seda aga ainult juhul, kui esalause on jaatav substantiiv, näit.

(19) ... võt-olla oleks saatus parem, kui ta oleks juttinud mind kuskile muude talu, kus on see tuba, metavajin, piima, levba, palju inimesi[...](M, 12)

(20) Käis ingi konstaabel ja ametimehi. (M, 107)

(21) Metsa ääres seis üks talv, vana sauv ja veel teisi kooneid.

1.1.4. Üsna tavalised on arusaadlikud ja mõtlemisvõime koordineerimised, näit.

(22) Teda ärutas nii naise naer kui pisarad.

(23) Aastad tuli värvil õhku ja sääsai.

1. 2. Õeldiste koordinaatsioon.

1.2.1. Koordineeritud Õeldised nagu teisedki koordineeritud lauseliikmed võtavad lauses vanaastavate konjugatsioonide või komadega. Predikaadide võivad olla näe verbilised finitid vormid, mis ühise subjekti korral ühe pöörde piires ka koordineeruvad. Haruldusel koordineeruvad samade kõneviiside samad ofad, näit.

- (1) Päree täunab ja täheb looja.
- (2) Reen käis ja mõles, istus ja mõles, et mis oleks, kui ta tööpealek koka kõrguga titule annaks ja ise „aplaagiks“ lähem. (AHT, 32)
- (3) Eriti võis seda jäeldoda kellek vana - põlgus, kes ohimene mättal on istunud, jala - minaga liiva tonkinud ja keega vana jaamis - tanud. (AHT, 14)
- (4) Ükskord oli too tüdruu helanud põllele, pidanud Antuuri Fraatori kinnai ja laanud roomaust seistes rõõkima... (MT, 9)
- (5) Aga siis need oli hõõritud, paadud varpadem, üllitud põrandal, jeoditud vana keemajärgi. (M, 67)

- (6) Muelsanini olev kogu lained ja õrgele
käega lööud.
(7) Valage teed ja õrge kõht täis!
(8) Ja mõngivad ja tantivad kui professionaal-
ne artist.

1.2.2. Morfoloogiline väärtus on nimikohalt tulevate
kõne alla erinevate kõneviinide ja erinevate aegade
koordinaatsuvõimalused, mida aga ühesajutis-
muse ja mõtte rõhudes kombinatsioonides.

Teistest sagedamini koordineeruvad kindel ja
tingiv kõneviis, millest need on võimalik su-
lusest sõltuda: esimene annab edasi kindlasti
toimuvat või toimunut, teine võimalust toimu-
mises teatud tingimustel.

Näit.

- (9) Asjade edaspidine käik ei peaks muutuma
nimine, kuid muutub nimi. (OE, 18)
(10) Muelsanini olev kogu lained, aga istuv
edasi.

Laused (9) ja (10) on vastandava seose kohta.

Sama leksikaalne tüve koordineerimine on mõeldav ka
erinevate kõneviinide ühendav koordineatsioonis.

See kannab teatud ekspressiivset ja on ena-
moti omase olukirjandusliku stiili, n.

- (11) Ta on nganud valele ja ngas velgi,
kui antas noimalust.
- (12) Mees laenas meile ing raadust ja oleks
laenanud rohkemaks, kui oleksime teeninud.
Koostreentlar on ka kindla koneviini ja
kindra koneviini koordinatsioon, näit.
- (13) Pieter olevst õppinud terve tund, aga veha
ei oska.
- (14) Ta olevst ööl kogu õõlnud nurg mages
nüüd.
- (15) Jüna ei sallvat matemaetikat ja ei õpi
nda põhimõtteid.

1.2.3. Eruvate aegade koordinatsioon õimolend
on avonemad, näit.

- (16) Peesand Saul elas ja elab edasi alles lin-
nas.
- (17) La oled meile lubanud ja pead nüüd tule-
ma.
- (18) Ma polnud matnud nda meest, kuid teadsin
teda teiste juttude põhjal.
- (19) Pieter oli pehunud tund aega ja hõõtab
nüüd jälle.

1.2.4. Sellistest tavalistest koordineeritud predi-
katsioonidest erineb järgmist liiki lause:

(1) Ma lähen vaston, mis seal toimub.

Nrd.

(2) Ma lähen vana, vaston, mis seal toimub.

(3) Ma lähen ja vaston, mis seal toimub.

Laused (1)-(3) ei ole verbivormide nos same.

(1) lause nos üheingest verbivormi pole ootud
võimalikult. Tein sg. 1. pöördus vormi vaston
funaktsiooni erinevalt võtavad selgitada võima-
kond transformatsioonid:

(1a) Ma lähen vastama, mis seal toimub.

(1b) Ma lähen, et vastata, mis seal toimub.

(2) ja (3) lause puhul ei ole ootatud transfor-
matsioonid võimalikud. Et viimastes on tegemist
ajalise järgnevuse olevate kindlustega, pole
meis võimalik ka predikaatide järjekorra
muutmine.

Predikaatide esitamise järjekord pole mõne
üheingest tegevuste korral, nagu see on lause
Auna lae viigus, undas, koputas nõiastuul.

Nrd. Auna lae koputas, undas, viigus nõiastuul.

Sul nähtub kordvate teadiste võtmes
momentidest, mis teiste lauseliikmete kordumise
juures pole ootatud, nimelt ajalise järgnevuse

arvestamine. Sellel on predikaatide koordineerimisele sarnane osalaente koordineerimine, kus rindamiste järgnevine ajas teeb võimalikes osalaente ümbertõstmise. Ne meeldus teinud vastuvõetavaks või leivendaks mõtet.

1.2.5. Lavendomote verbide kordumist ühise subjekti korral on eesti keele grammatikais vähe koondlausete loetud ja nida ei ole puutud mingil moel arvestada teiste lauseliikmete kordumist.

Probleemi tekitab aga nullifitseeride ühendamine. Kui lause (1) Õpetaja õpetab, karvatab ja karvatab on kahte mõttelt koondlause, siis lause

(2) Ta unustab noorte headuse, usaldab vanade kogemusi ja mõistab nii üht kui teist puhul tekitab küsitavusi. See on ala, kus lihtlause

(koondlause) ja lihtlause (võrdlause) eristamine näib teinud kõrvale jättes võimatu, sest need pole üldse midagi üldend piiripärase fakti-
mõtte kohta. Nalga - Remmel kõnnekeele on

nüüd tunnustatud: „Piirtoimkondade võrdlause ja mõne teise koondlause vahel on mõnel juhul võrreldav, kuid konkreetselt lahendust pole saadud.

¹ Nalga, Remmel, lk. 216.

Eesti keele grammatikais on rõplaus peetud ka aluse juurde mõtlemist isikulin teguse laus-
tes, kus sõnariige alus püüdu. Selle määratlemine
järgi on võimalik laus (2) kirjutada järgmiselt:
(2a) Ta unustas raskes heaoluse, ta usaldab raskes
kojamees, ja ta mõistab nii üht kui teist.
Seda on juba raskes raskelauseks lugeda.

Põhimõtteliselt ei looda laus (2) üheda ka
laus (3): Lapsed mängivad ühes kula, jaccard
end kergeks kergeks ja tihedaks omavahel ni
et tihedaks tihedaks, kus sõnariige loetletud
tegevusi ühendab ühine tegija (subjekt), mida
on aga nimetatud ainult üks kord.

Samavõrd probleemid teevad umbisikulite
predikaatide kordumise korral, nagu see on laus
(4) Tantsiti, mängiti, lauldi, löödi lulli., kus
aga sõnariige subjekt alla ei saagi.

Kuid et osalaus võib koosneda ainult üldi-
susest¹, mis võib antud umbisikulite predikaate
jätta ka osalausena ja teerida neid juba
raskelauseks.

Üldiselt on leitud aga aramus, et umb-
isikulitest lausetest on raskelauseid raskelauseid,
kus üldiselt ei ole lausend.²

¹ Nalgi, Remmel, lk. 215.

² Sealmanas, lk. 217.

Nähts aga pöördumad, et tšeldiste lavend-
mone soori kehal võib teha lütlauus (koond-
lauus) lütlauus (wudlauus), mis subordineeritud
lavendist välkivad ju. oma põhisõnast, mitte
aga vastupidi.¹

Et predicaatfrazide ja umbisauliste tšeldis-
te koostumise puhul teada kinnime, kas wud-
või koondlauus või keguvi mõlemad, siis tuleb
oluselt revideerida kas wudlauus või koond-
lauus definitsioonid.

Kui lähtuda definitsioonist, lütlauus koosneb
kahet või enemast lütlauust, mis stult, strua-
tuurilt ja ontoloogiaselt moodustavad terviku.⁴²
ja sellest, et wudlauus on lütlauus, kus osa-
lauused esinevad mitmelisel tervikotena ega
alusta üksteisest, siis tuleb öelda, et wudlauus
ei leeta need koordineeritud osalauused (predi-
kaatfrazid ja ühesõndlised osalauused), mis
on tegemist ühe terviku ulatuses ühe
subjektiga.

Koondlauus on (3): Lapsed mängivad ääres
kula, jooksid end kargetas karnasid ja tilit-
usid omavahel nii et tiivad taga, seest

¹ H. Hunt, "Kui kord kristianisallauus, koondlauus ja
aluse juurde mõtleme." - KK, 1970, nr. 1, lk. 423 jj.

² Valgus, Remont, lk. 215.

sin on ühine subjekat lapud. koostlaan ei
 ole, s.t. vundlaan on (5): lapud näpud
õues kula, naised natelest end võinuks ava-
mael ja mehed tüliturid omavõel vüna-
aloon lega, uus iga tegevus soovet erude
 subjekat: lapud, naised ja mehed.

1.3. Täiendite koordineatsioon.

1.3.1. Pole küllaldane öelda, et koondlaenu korduvad liikmed võetakse ühele ja samale loogilinele küsimusele. Selle määramise puudulikkus ilmneb just koordineeritud täiendite valdomisel muudest kõrvuti antavate täiendite puhuldest.

Näotone näitlev:

- (1) Nende arves, ühine kirg oli sagatseasumise.
- (2) Nende arves ühine kirg oli teatri tegemine.

Esimest juhtul on tegemist koordineeritud täienditega – koondlaenu korduvate liikmetega, teisel aga mitte.

Kõigepõldis aitab vahet teha koma korduvate täiendite vahel, kuulides kõnes võtet sellele loetluse-õnnotation. Kõneviisus on ka koordineerimise ja antumise võimalus korduvate täiendite vahel: kui mõte jääb samaks, on tegemist koondlaenu korduvate liikmetega.

Näide (1) näitab, et tein sagatseasumise on kõnes olevate inimeste ühine ja samal ajal ka arvus kirg. Laenus (2) on aga nimetatud

arvult ühne kehtida, kuigi on ilmsel, et see pole arues. Siin on aga, et teised kehtivad ei ühti.

1.3.2. Ühendusele asendusevõime täiendite puhul on võimalik värsioon, kus ei informatsioon muutub (ühne, arues ning, ved. arues, ühne ning), vastandusele asendusevõime atribuutide puhul aga mitte.

Näit. vastuse paari: vastanduse:

(1) Näide, aga tubli koer;

(2) tubli, aga väike koer,

kus täiendite antumise vältumise edasimõte mõte.

Vastanduse (1) Näide, aga tubli juures tähendab, et tubli olemine on märgiline eestmärgi, kui allpool mõnel ajal Näide. Vastanduse (2) tubli, aga Näide on väike olemine juuresmärgi märgilise, kus tubli-dust kinnitatakse, kui allpool ei kaasne, omadust Näide.

1.3.3. Eesti keele grammatikaal on vahel tehtud eil-
lasteliste ja samaloodeliste omadussõnoliste täiendite
vahel. „Eilasteliste on allpool omadussõnolised
täiendid, mis käivad ühe ja sama objektiga kohta
mõne märgi all ja ei tunnustata.“, näit. Liisal

Näide, Remmel, lk. 201.

oli piirne pünnne nägu ja tugev sõnarak-
keha.

Kõlvuti arutavate eelsooduliste täiendustega laul-
koondlaenus ei loeta.¹

Samaloodilised onadurõndlind täiendused on need,
1) millest võetakse ära ei arjate kohta (näht.
hollased, rained, punased õhupollid.); 2) mis tähis-
tavad mõiste sonolipilin tunnused (värvust,
materjali vms.), näht. Taloks osata vabalt nii
sassa, inglise kui vene keelt.; 3) mis määravad
ent sonet küljest või kui järgnevad rühmades
elmuist², näht. karge, pärseline konna; rained
istunud lubikalgete, pünderatud nõudega.

Samal ajal aga tuleb tähele panna tõelise-
poolset subjektiivset momenti eelsooduliste täien-
duste ja samalooduliste täienduste, kus järgnev täp-
rustab või rühmab elmuist, eeskamiks.

Nd. näited:

- (1) Eedi oli tugev peers. (T, 60)
- (2) Eedi oli tugev, peers.
- (3) Eedi oli tugev ja peers.

Erilised laulud sisulise differentis on väletafutav.
Saavutatud mõtteühans ei oma kommunikatsioonis

¹ Nääri, lk. 115 jj.

² Valga, Remmel, lk. 201 jj.

erilist tähtsust, seetõttu tugev ja poolne ja ühtlasi terve paar (näide (1)) on informatsiooni-
hulga poolest sama teadega paar on tugev
hiirõid, hiirõid on tervet peetud tugevus (näide
(2) ja (3)).

Näides (1) ei ole atribuute eriliselt rõhutatud,
(2)-s on seda aga tehtud. Kõnes väljendub see
obligatoorsele vähemuse võtu olemasolus mõlemal
atribuudil ja nende eraldamises paaris (süües
koma või konjunktsiooniga). Tundub, et see ongi
ainuke kriteerium.

Järeltäiendid on alati keondlause koostunud
liikmed, on need siis sõnuliselt eri- või sama-
laadlised, näst.

(4) Eedi oli ilus paar, tugev ja terve.

(5) Tema kääl oli alati üle liite - kõlar, uro-
leutne, hinnangutes leplik.

1.3.4. Kuuna atribuutide loetesse lisatakse iga-
nugust lavendit, siis võrdsed täiendused alla kõre
sõnaliigid. Narkavalt sellele on täiendused liigi-
tatud nimisõnalisteks, omadussõnalisteks, määrsõna-
listeks ja verbaalseteks.¹ Näatleme siin liike
keondneummine sirukohalt.

¹ Nalgma, Remmel, la. 178.

1.3.4.1. Nimisõnaline täiend. Nimisõnalises täienduses võib olla nimisõna, nimisõnaline aserõna, substantiivseomad omadusõna vm. Näited:

(1) Algab..., mõtte, varmu ja põlke järgnevalt, kuni uuesti lasku muudata - teineteisest laugu pidades. (VP, 29)

(2) Pärast nädalaga kulunud talle pähe erde, lehmade, hobuste ja naabrite hümed. (MT, 10)

(3) Sõlme taga seis Doriina, pimeast kordikul hiina tas udutava sooslaadi ja minas - kauguste hüüvitedega... (Fr. 5, 33)

(4) ... Õhtine linnaküla peatus turistide, avasuse, laskis maha nemna naini ja keelilapsi. (MT, 9)

(5) Meie ja rende põhimõtetes on meil lasku - muudatused.

(6) Noorte ja vanade probleem on erinev ja lahendamatu.

1.3.4.1.1. Nimisõnaline täiendi eeliga on lask, mis väljendab oma põhisõna mõistet teise sõnaga, täpsustades ja selgitades seda, kuni reguleerit, ametid või aegime?

Eesliandi koordinaatori cone:

(7) Keemvaopelaja ja ametiühingukomitee esimes N. laskus demonstratiivset koostööd.

¹ Valgma, Remmel, lk. 178. ja 180.

Eeslisaandi portraanis koordineerivad ka ühildused ja mõtteühildused lisand. See on võimeline nii, kui põhivõime kes on mõte eluaktid või aegumise mõnival lisandit, millest täiendiga lisandvad ühildused põhivõimega, täienditakse aga mõtte, näit.

(8) ENSK JAA akadeemiline professor Aristle tehti ettepanek juhatada esperanto-alast konverentsi.

(9) Nõukogude Liidu rahvasuustnikud, ERK õppeföndu, laulja Tjut kuusikust oli kuulama tulnud rahvost ka väljaspool maailma.

Järellisaandi koordineerimine:

(10) Tine asjus Maaja, pööra naime, juksai peolõde.

(11) See oli Ilves, mees finann ja kisakõni.

(12) Nana kapten, põhimõtteline konspiraat, mõtte laeva amernu, nättis esimesena rõna.

Kui - lisandi koordineerimine:

(13) Kuud Põldraani kui mõõrtut, nõtkust, ypõlli eesti teatis mud andmed tehnikas edasi anda ei munda. (N9, 51)

(14) Nansmees kui argatindja ja meesdu osar mees pööris kõrgelt sõda.

Olevor käändes lisandi koordinaatsone:

(15) Hea prühkolegi ja osavõtteva inimenna armastond teda eelajge õmetid.

(16) Lõud on eesaufulva õppuri ja ühisandli-ku löö aatistina pemeendid.

Osastavas käändes lisandi koordinaatsone:

(17) Oona, professori erimeri õpiloni ja mätta-jäiglori, on niindie professor.

1.3.4.2. Omadesõnalise täiend. Omadesõnaline täiend

vastab küsimusele misugune ja on väljendatud peamiselt omadesõna, kuud ka kesksõna, jäig-arsõna, omadesõnalise ar sõna, teonimisõnaga; verbi infinitiivist vaimdelt kuulub siia mata-vaim, millel on euresalt teistest verbi käändelistest vaimdelt adjectiivne iseloom.

Näideid:

(18) Ingi tuimale, üasivõnle nultale on viimaks olevam vime tuleand. (J, 60)

(19) See peat siis küll loogis nuunen ja võimusem morin olema. (J, 58)

(20) Tõeliskaten, mis... ajajõugu meedsaimat, ühisand-
lvaall teravaimat ja mõtteruasaimat nup - oh
paradorn! — ka populatsioonimat ja rahvuslvaaimat
teatrit leg. (N3, 51)

- (21) See on tõesti rummaline ning eelomatu argument. (E, 107)
- (22) Lulle oli seal puberline, mitte alaline nähtis. (J, 163)
- (23) See oli meespoisene kahtlane, ka fundamend ja vaba elavamustel. (Fi. T, 55)
- (24) Meistest: see on võrised ja vaeva näinud mees.
- (25) Kes nad räägivad..., reljondorik, kahesondorik või kümmeondorik elualorik... (J, 18)
- (26) Niisugune, ja mitte teistugune inimene vajab iluseltki.
- (27) Ta oli keguas ja praha konu mees. (J, 55)
- (28) Maie on kaareja ja õnnepalaja tidur.
- (29) Fluimata ja võetamata põld ei anna saaki.

1.3.4.3. Määrivõimeline laend.

- (30) Täna! Meie madrid all ja ilal mees juba!
- (31) See oli kaugelt ja kõrgelt fula.
- (32) Narokomise ja õhtu õppimise meeldib mulle kõige enam.
- (33) Armees olevad vrais ja nõmus autode kaluist.

1.3.4.5. Verbaalne Säiend. Verbaalse Säiendina esinevad me - ja de-infinitiv ning nende käänded, mis laiendavad deverbaalne, nätl.:

- (34) Jäi avnult tundmus - langeda ühes tema arvunga ja murduda tema keema all. (Fr. I, 48)
- (35) Laulma ja fonti ma mine teke w tõmbamisi.
- (36) Suhtumise ja pärisumise tuleku ajal hakan võhma sodoma.

1.3.5. Omavahel koordineeruvad ka erinevate sõnalühendite Säiendid. Kõige pealt vaatleme kirjumise, mille puhul on võimalik nimisõnolise ja omadesõnalise Säiendi koordineerumist. Kuna nimisõnalise atutvust esineb enamasti omavahel, käändes, väljendades suurevust (õpule suu) või verbaalnoomenite laenditena tegijat või tegevuse objekti (hobuse harrumise, kirja kirjutamise), mis seab nimisõnalise täiendi koordineerumist omadesõnalisinga näkuda ainult teatavate nimisõna käändete puhul, mis üldiselt väljendavad põhisõna omadust (minugune). Need käänded on partitiiv, abessiiv, komitatiiv, elatiiv ja terminatiiv, nätl.

- (37) Tegi reöra, mõpiga mehe tallistulekut w mürgata. (T, 64)

- (38) „Mis meremees?“ küsis sealt niid madal,
 elavate silmadega ja mäis, et ka püüet nüma-
lõbus vanamees. (4,7)
- (39) Õde tuli, see polnud Eevi, vaid Lenta,
nüu ja mugeline naine, romakas ning nõlja-
seoneta. (L 2, 243)
- (40) Jalgrattaroomi küljes selgendas ebameelisk
närv, lõhkele kulunud portfell. (5, 63)
- (41) Eene uunais Pille Riindle õidisk, väga õina
raatime.
- (42) Kommuksuimantlik ja uneregene Eva ei märganud
 midagi.
- (43) Õnnetunus ei olnud talle ei lühike ega ka
maas aleid.

Adjectiivne täiendiga koordineeruvad K-tav,
nud-tud-partitiivid ja mata-vorm, millel
 on selgelt tofuta adjectiivne iseloom. Ülejäänud
 infinitiivid täiendid adjectiivitäiendiga ei võrras-
 tu. N-d:

- (44) ... äälinde üheteadmine, umbell koster
käälkõnne, uuhinad ja ... roinad äärmises valguses
 —nõrgest kellest kogu sai ümbruses argustöö
 unenäoline elu. (R 4, 107)

(45) - kas ka tema ei hakanud nii kerge-
käelisele viiside kui ainasa ja mõjuva
vahendi järel? (E, 144)

(46) Kuulsin vaikust, vaevu tejutavat helinat.

(47) Õhtul saabusid mehed, lõigised, võõrad...
(E, 109)

(48) Talle oli väga lähedasi ja omaseid olusid
mitte reale, vaid refutatsioonid koibaja... (AHV, 34)

(49) Talle talusid sama uus, hojumat koos
turjale muutuda. (J, 35)

Ei liiki atribuutidele koordineeritud veel adje-
ktiivid ja adverbiidid täiendatud, näit.

(50) ... naastein vanamehe noorus, leledat pead. (H, 126)

(51) Algorid hallid ja rompus päevad.

(52) See oli ilmselt kangelis ja väga kiire
tulemine.

(53) Õhtul saabusid mehed, lõigised, võõrad, kuid
sõbralikult kõnuti. (E, 109)

1.3.6. Motuslik ja ainsusliku vormi koordi-
noteeritud on näimeliikide arvult abessiivis ja
komulatiivis, nagu

(54) ... nimeta kangelane, ..., inimene ilma avaru-
sta ja pretsedendist. (AHV, 32)

(55)... alla peasegi inimene, kõigi alle ahela-
lega : vananenud, kannatuste nurg nuruga (Tr. 5, 55)

Adjektiivide täiendi puhul võivad vastsu da
erinevad sõodlusastmed, näit.

(56) Ei, temal oli intelligents, palju meeldi-
nam välirues.

(57)... saali rüms ka inimesi, kes aga
vastu loogis leistikus ja etevõtlus
kuul hõnariid tundma. (AN, 70)

(58) See ole ilus, parim päev me elus.

1.4. Õeldistäidete koordineerimine.

1.4.1. Keltiva kõritleme järgi võib õeldistäide esineda nominatiivis, partitiivis või da-objektivis, mis olema - vubi juurde kuuluvana väljendab kes, mis või misugune on laenu nimetatud (või nimetatamata) subjekt.¹ Sõndliivides võivad õeldistäites olla käändsõnad, s.o. substantiivid, adjectiivid (ka ei võrdlusastmes), pronomenid ja numeraalid; tegusõnad ja ürasantel juhtudel ka liidõsõnad (adjectiivisestult). Nimetatud sõndliigid on õeldistäitena ka kätt koordineeritavad, näitens

- (1) Olen ülevõtnud sandis-lööja, massvärisevise ja välgu poeg, suema regulane, kõrgi santslaagrite pealva. (Fr.J, 60)
- (2) Põlle oli esimeri portlari ja õppijaid klassis.
- (3) Kevad oli hõlme ja rihmone. (MT, 6)
- (4) Talli on vana lähedam ja emosem olund... keefutletud kõibaja. (AHT)
- (5) Kes siis ei tahaks kõrge Meusem ja kõrge targem olla!

¹ Valgma, Remmel, lk. 159.

- (6) Põlv aluline, kas elist on niisugune või teistsugune.
- (7) Peeter oli esimene sportimises ja kahes kuu esimene õppimises.
- (8) Mari on pruut konu ja valget veed.
- (9) Töö on neil lõpetada ja üle anda ruul laine.
- (10) Ema oli rõõmud ja meil hüvast tuleast nõrdisud.
- (11) Peeter nägi oli hüvast usaldast ja kõrgis usaldast ärastast.
- (12) Õpetaja oli lõputatud ja hüdisud meie lõpetast.
- (13) Peeterile elist oli uht ja ast.

1.4.2. Nimisõnaline ja omadussõnaline öeldistade
la-tegevusnimelingu u koordineer. . Nimi-
sõnaline ja omadussõnaline öeldistade hüvast
omavahel koordineeruda teatud kontekstis.

N-d:

- (14) ? Olen valge pois ja roja Plus.
- (15) ? Põlle oli esimene sportlast klonis ja roja uht.
- (16) * Töö oli roja ja lõpetada.
- (17) * Töö on ruudija ja lõpetada.

1.4.3. Ilavõrk on koordineerimise omavõrk ka fotod- ja partitsiaalpredikaatide, kuid ühikutele faktidele on niisuguse mõeldava nimisõnadesse üldistatute koordineerimise nimetavate ja esotavate käändes, näit.

(18) Pille oli esimesi sportlasi kuni ja korraldus-
büroo liige.

Viimane tundub küll veidi kunstlik, kuid lause muutub vastuvõetavamaks, kui lisada enne nimisõna
olemisest mõnede sõna (koos, tehes jms.)
või sihtlasi ka, sead afel ka jne.

Adjektiivide üldistatute koordineerimise nimisõnades ja partitiivis on mõeldav, mis, misas koordineerimise võtet elementidest on sõnadest
adjektiiv partitiivis + värv, veri, sort, tüüp,
konk jms., mis teinuna võteta ühikutele
muutunud, näit.

(19) Kivi oli elamiskohas võrvi ja võltsid.

(20) Peinid on muuta veri ja sihtkohad.

(21) Muutused on head sorti ja muutused.

(22) Isa oli rääkest kammi ja nõu muutunud.

1.4.4. Olema-verb on oma levinuduse tõttu peaaegu
üks, kahe järgitõlendamise olemise ja olemas

nõual on tal veel palju Tiiri tähendusvõrjus-
dusi (vrd. mul on kell. Kell on Jõhann. Kell on
kullast. Kell on nõmmes. Kell on üle kullatud.
Kell on lõpne. Kell on ajamootja).

K. Kure arvates kannavad süll olema-võrbi
piisavalt võrre predikaatide kogusõnaga
tähendusi (moodidest, aega, isikulist), kuid need
ükski ei saa viisi pöördida eeldades, kuid need
need ei kannu eeldise kui laenukeeme kogu
võrulist tähendust, ei võljenda eeldise funktsiooni,
s.o. kalle pealikemega laentes aluse tegevust,
protekti, viimendit, omadust, olemust, ja ühe
pealikemega laentes üldistatud või umbisikulist
tegevust, protekti ja viimendit.¹

Sellest tuleb K. Kure järelduse, et eeldisvõrbi
ei ole olema lavend, vaid eeldise võrbi kordaja,
eeldise olulise osa. Lavend on subordinaatne
võrbiühendi see võrbi, mis sõltub põhivõrbi,
ja millest lähtudes eristatakse talle viimuse.
Laentes koha on kala ja olema oli stus eris-
tatakse aga viimuse alusest lähtudes: mis on
koha? ja misongune oli stus?. Olema-võrbi
ei ole, kes ütelda leida on õpetaja, õpetaja

¹ K. Kure, Eesti keele laenukeemise põhiviimuse. —

Eesti keele viimuse viimuse. KKIM VIII, Tallinn 1963,
lk. 26.

Traditsiooniline lauseanalüüs järgi on tegemist kahe erineva lausliikume – üldiselt ja mõõnuse-koordineerimisega, mis satub aga vastukäitlikult koordlause-definiitioonis. („Koordlause on liitlause, milles on kas või mitu ühelt ja samalt küsimusele vastavat rühma ühtvõrra mõnest liinist lausliikumest väljavõet samaliigilist lausliiget.“¹).

Üldiselt ja mõõnuse koordineerumise ulatus võime kindlaks teha, kui maodustame olema-reliktiivstruktuuri substantiivide elementidega lausend², kusjuures siis koordineeruvatest liikumistest on adjectiiv (nominatiivis) või verbi paratüüp adjectiivisatsioon. Naatlen alla tulevad substantiivide need kõõnded, mis sagedamini erinevad mõõnustena.*

1.4.5.1. Dressiiv.

- (26) Liitigi oleval võtta niid jälle kodus ja tuus. (N², 102)
 (27) Ja näis oleval morn ja pakas tügis. (N², 13)
 (28) Eva oli kommuksuimontlis ja morn tulekest üsna õnnestunud. (N, 53)
 (29) Laps on kahvatu ja roodis.
 (30) Ja on olmselt harge ja palavikus.

¹ Nalgma, Remmel, lk. 198.

* Analüüs ei lähe mõõnust ei liikideni.

² Mospöld, Absoluutkonstruktsiooni struktuur eesti keeles.
 — KS3, TRÜ rotaprint, Tl. 1970, lk. 24-34.

1.4.5.2. Adessiv.(31) Sa oled juba jalul ja rõõmus?(32) Laps oli isa älal ja änaval.1.4.5.3. Elativ.(33) Laul on palaverd ja juba pehinenud.(34) Rõngad on riided ja väga mugavad.1.4.5.4. Terminativ.(35) Vesi oli nõoni ja tapralt külm.(36) Klett on valge ja maani.1.4.5.5. Abessiv.(37) Jepp oli luenta ja murt.(38) Raamid on koonteta ja määrdenud.1.4.5.6. Konlativ.(39) Püa oli rasker riisomuga ja kätelva.(40) Noormes on prõllidega ja väga kõhn.

1.4.6. Kui on tegemist omaduse, oluline tunnuse või nimundi nimetamisega, on olema-võttega koostatud nii mõnes kui üldiselt de Säendi funktsiooni pandav, näit.

palanikun laps — haige laps
 palakidest laut — pehnenud laut

muude.

Tuendub, et õigem ja otstarbekam on viimase
tee, et ka teiste laenukaskude koordineerimisel
on teadnud probleeme, mis viitavad
koordinatsioonivõimelduste võlvuunde põhivõne,
eriti verbi seadustest. Tähtis ei ole mitte nii-
võrd koordineeritud komponentide võrkvõne mor-
foloogiline ja leksikoloogiline kuju, keei nende
ühine seadusteline ja mõtlevõne funktsioon
laenu, mis määrabki lõpliku koordineerimise
piirid ja võimeldused.

1.5. Sihtsiirde koordinaatsioon.

1.5.1. Sihtsiirde kuulub transitiivse või transitiivsete
mõistetute transitiivse verbi juurde. Sihtsiirde
nõrked esinevad koosmööda nominatiivis, partitiivis
ja arvu genetiivis ning verb de-infinitiivis.
N-d:

- (1) Ta tundis mellede veelamist eneses, vae peetit-
sust soostis ja kika metamorfoseerumist. (FrT, 48)
- (2) Aga pulgad ja puundid lehti kaaluvad,
mõlles üleavane hing võis läbi, viirinda. (AHTI)
- (3) Ta oli tulnud paluma, et püstitada selle
kelmi ja šarlatani lastes tulekihtide põletada...
(FrT, 37)
- (4) Pae uus ja aken kõnni, mis ütles! (FrT, 37)
- (5) Olesin tahtnud frangida, jalaga liina,
ulguda ja taldrusevõrre hinnu hamustada.
(FrT, 61)
- (6) Lahtistest ustest nähti kuldsepi, kanne
meesteid ja nahaparaaleid töl. (FrT, 51)

Sihtsiirde võib olla transitiivse verbi nii pöördelise
kui käändelise vormi lavendras. Näide lausend

- (1)-(6) Illustreerivad pöördelise vormi sõltuva
sihtsiirde koordinaatsioon. Põhimõtteliseks eesmärgiks

ei ole ruti käärdeline vormi juurde kuuluv
rühmitse koordineerimisel, näit.

(7) Selle fulguratsega tähistab ... soovutada
julge, printsiipsaalse inimese nimi ja reputat-
sioon. (Jg, 60)

(8) ... anned ... peavad selgitama algmäär-
gute arvust, nende aru ja leida. (IV, 5)

(9) It võttes arvesse teie roove ja ettepane-
kuid, määratleme päevakorda.

(10) Metsa ja karijamaad läbi tee viis rohu.

1.5.2. Tõhustate koordineerimisel võib varieeruda
aru, aga mitte kääne, s.d. totaal- ja partiaal-
objekti koordineerimine pole võimalik.

Näited arvestuse ja mõtlemise vormi koo-
rdinatsiooni kohta:

(11) Olets võimalik kirjeldada neli põlvkonda
arvest ja arengut, - (Fit, 56)

(12) Käesolevas aruandes teeme ära mõningad
tulemuslikud vastused esimestele aruandele,
mis peaks selgitama inimese olemust, tema
võimaldusi teadluse, põlvkonna funatsiooni
rü- äelda looduse suures mõjapõlvkonnas aru
roove objektiivse tegelikkusega. (IV, 5)

1.6. Määruite koordineatsioon.

1.6.1. Eesti keele lausetes on määruitel väga lai rakendamisalala, kuna ta tähistab igasugused tegimusi ja esemeid niike, millel tegevus või olemine toimub või millega see seotud on. Määrusena võivad esineda nii sõnadesid peamiselt sõnades käändevormides. Morfoloogiline varieerumise võimalus tõlgendatakse määruse liigist.

Tavaliselt erinevate alaliikidega kuuluvad määrused omavahel w koordineerumise. Koordineerumist võib kasutada nii alaliigi piires ja nende teatud kombinatsioonidega.

1.6.2. Põhimõttelisel saab määrusi koordineeruda ka alaliigi piires.

1.6.2.1. Kohamäärus.

(1) Põldudel oli üldne paradoksimus — laual, rõõm, kirjas. (N9, 51)

(2) Üksmees kopime jääma, mis oleme lihtsalt ühte hommikupäevaks ja ühte kaubamaja. (PUP, 135)

(3) See tunne oli tõu ja mulla, ta tuli kusest kaugusest ja ühtegi vana enese mehe.... (AV, 30)

(4) Ja viimas... — üldne rõõm, mis laual ning mca valik. (Tn J, 56)

- (5) ... kärsata nii, et metsad ja hiired kärs rood
ja rahu vastu kojased. (LH176)
- (6) Põranda all ja lae peal elavad hiired.
- (7) Pärast rood ja enne teewoti peatati autol
ruel uud.

1.6.2.2. Ajamäärus.

- (8) Üks elis on xl omati: puber on alati juunis
ja juulis.
- (9) Harjus võttis päevi, nädalad kuud.
- (10) Päev oli terve päeva ja öö nõmetsa.
- (11) Täna päev ja nüüd hetke alati
ütle ma õnne. armul tõtt.

1.6.2.3. Viirimäärus.

- (12) Ta nun ja flus nun reerdes abitult ja
koostult kõrmas. (N, 70)
- (13) Nõu lahk nun natu liiga käda, natu
liiga õlve ja natu liiga undalt.
(No, 59)
- (14) Seda lahk ta puhutada laulu ja mõnuga,
pilli ja laulu. (N11, 43)
- (15) Bun haka rappudes ja kõrmas liinema... (LH1, 2)
- (16) Lõõmetsa ja puometsa nii ei päse.
- (17) Võrgudades, õgladalt, õgisedes ja kõgisedes haka
jõngemaa narmotes nun. (N1, 51)

1.6.2.4. Seisundimärsus.

- (18) Pärsik naine nurga jäi ta hüües ja õõni.
 (19) Nii ta istus seal — ringnes ja kortus.
 (20) Mees oli lombis kõhuli ja kants pujus.
 (21) Kõrgelane kones meelamärsuta ja palatamus mitu päeva.

1.6.2.5. Põhjusmäärus.

- (22) Laps oli üllatunud ja jõrreunud lausa kinge-
 tu.
 (23) Kõrmpõõs oli lõppenud nälga ja januse.
 (24) See nindis pastori tahet ja jumala kortust.
 (25) Naisesta põõs niisunud ja jahedunud. (14, 11)

1.6.2.6. Otsustemäärus.

- (26) Tuhandetil augustiõhtetil põlvest põlve on
 noored õnnemend nooru Tulaud laulma ja
Tantima... (R9, 107)
 (27) Nahetomineas ja õõsi kiraimineas ne vaevolt
 üelbab.
 (28) Noorte laas ja ronade rõõmus antu
 luba Tantiida.

1.6.2.7. Teomäärus.

- (29) Öõõõ poolest elas ta pöödunud loõõõs kella
 poole viien bussiga linna õõõõma, ja mitte min

igaves mehas korutoma, akname valkima ja
tühinevad mõtteid nälgutoma. (MT, 9)

(30) Jõe järgi legemata ja üle andmata.

(31) Karkoni nummardades ja viisamees õeldes
arhivid nad madalome oani. (Fr T, 56)

1.6.2.8. Kulgamääruis.

(32) Järven Jüli nutmees ja uushaaval.

(33) Heeringad müüdi nii fiktiivsi kui karti-
kaupa.

1.6.2.9. Nõrdlusmääruis.

(34) Jut on nii Andreus kui Jaomus vanem.

1.6.2.10. Sultimääruis.

(35) Kõli on ... tugev kõne, waas tera pooler-
stmal lerk raadata. (RY, 27)

(36) Saal in sarnas oma sammasto-ruude, võlv-
tühemurid peidetud rõude, stkarägarauude
ja ristlevate arudega ürgmetsaga. (Fr. T, 39)

(37) Seda võis ulatistell ja fantastlikumult võrrelda
asumit tema laaja, jumaliku Pirani teiste
loometega. (Fr T, 39)

1.6.2.11. Mööndusmääruis.

(38) Hoolimata Whmor ja tuulist läis väljaroit kasti.

1.6.2.17. Tegijamäärus.(48) See on pole ei mine ega mine otustada.(49) Maal on alles valus ja muus vaimude.
nagu.1.6.2.18. Ompomäärus.(50) Minul ja maul on vähe ühist.1.6.2.19. Üldisärdlemäärus.(51) Muid peab te muid kull kätt pava ja
rumalukesas. (V, 60)(52) Kehelikeid mehed... pldard teda rohineus,
ja uhaks. (MT, 6)(53) Tunnus Ah Jaamal hea ultime ja
andera neore saupturna. (V, 77)

1.6.3. Kõige loomulikumalt koordineeruvad keemati-
kult kõige lähedased ühised, millel on sama
määratavate funatsioon ja mis on väljendatud
üle ja sama tõelise ja morfoloogilise vormi,
nõut. keemavate tõttud Tarti ja Tallinna, Me
oatona mid üle ja läna.

Kuuld keemavade ei mõte onavatel muut
konkreetselt ning keemilisele mõistet mõttegi
ladema ja üldisema mõttega, mis kull määra-

tolinelt funatsioonilt ja morfoloogiliselt sõltavad,
m. laund

(1) Mees läks metsa,

(2) Mees läks nnnngpoole.

on normaalsed, kuid koordineeritud ei ole teine
võrthvõetav:

(3) * Mees läks metsa ja nnnngpoole.

Teine näide:

(4) Hommunti käinud mehed meel. }
(5) Kogu elu käinud mehed meel. } →

(6) * Hommunti ja Kogu elu käinud mehed meel.

Aga vrd.:

(7) Kogu õhtu ja öö mõtlema millele külastajale.
(Lk. 164)

Märtsed Kogu elu ja hommunti on alluvus märts.

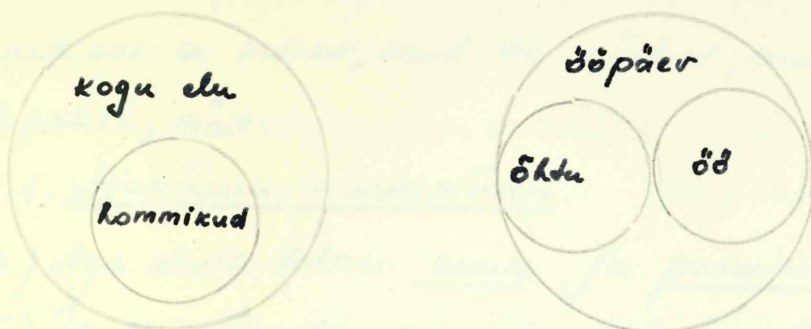
Mõnede märts Kogu elu on üldine ja mõeldakse
oma mehe ka alluva märts hommunti (s.t. Kogu
elu hõlmab enda alla ka kogu hommu).)

Koordineeritud ei saa nähtavasti üksteist hõlmavad
märtsed. Aga märtsed õhtu ja öö on koordineeritud,
kui võrd nende vahel enne koos alluvusmärts²: need
kuuluvad võrdväärsete osadena märts ööpäev
maltu.

¹ H. A. Päril, Märtsõpetus põhiõppimise, TRÜ toetamine, Trl. 1966,
lk. 22 jj.

² Sealsamas, lk. 25 jj.

graafiline võttes nnda kujutada nii:

Kokkuvõttes ei ole koordineeritud ka üldist meenda ja rihtkohta tähistavad adverbid (omavahel) (näit. * lennu võtja põlva poole ja välina.) ja ajamõistena täsmusega ja ajalist kordumist tähistavad adverbid (näit. * lennu laps jonnit läina ja sageli.)

Intonatsioon muutis võrre arindeelise koordineeritud abli tein koordineeruva üsunga lende ennenga antile lõpustavast informatsioon, nagu see on laus Kõu veeb nagu jäänud laadaline kaugemale — muna, üle metsade. (6, 73), mis mündelilt (rüh: kopulatiivilt) ühendatuna on võrre: vrd. ? Kõu veeb nagu jäänud laadaline kaugemale — muna ja üle metsade.

See näitab, et arindeelise ühendamisviis ei ole alati adekvaatne kopulatiivse ühendamisviisiga, s.t. alati ei ole kriteeriumis sõderina anta mis võimalus ühendatud komponentide vahel.

1.6.4. Tavaliselt erinevad mõõruse liigid omavahel ei koordineeru, kuivõrd nende röntgilis- röntgallise funktsioon on erinev, kuid on nähtud, mis tõendavad vastupidist, näit.

1.6.4.1. Ajamäarus - viirismäarus.

(54) Aga klada tahaks kaua ja põuani... (M, 88)

(55) Ja kui ta on minule juttu rääkinud loo dži-
bert, nauravad nad kaua ja nidambauk. (E, 61)

1.6.4.2. Kokamäarus - otstarbemäarus.

(56) ... otsegi poleks temas midagi, mis veab teda
teistele tundmatutele tiirle mäda asende taha,
vina jeome ja laevas teab veel kuhu. (M, 52)

1.6.4.3. Kokamäarus - ajamäarus.

(57) Kõrva telge nindsalt emal kehal ja emal ajal.
(V, 60)

1.6.4.4. Kokamäarus - alvõimäarus - viirismäarus.

(58) Ja arvestab patuol, võimede abil ja pomi-
xdes. (E, 37)

Nad nähtelaused on juhtumised ja wam-
menda kaugeleki: kõrvi võimeluse, kuid osutuvad,
et mõõruse koordineerimisel mõjuvad kaasa veel
muudki tegurid peab koordineeritavaid endi
röntgilis- röntgallise funktsiooni. Ilmselt mõõrab
koordineerimise võimalused ära ka röntgallise
verbi röntgallise funktsiooni.

1.6.5. Morfoloogiline varieerumise võimekus väl-
 ved mõne alaliigist. Et morfoloogilise vari-
 de koordineerimine nimikohalt on huvitav viin-
 mõnus, mis oma vormistusest on üsna vähe-
 mõne lühike. Mees võib edasi anda viin-
 adverbidega, substantiividega ja verbi käändeliste
 vormidega. Viinmõnuste erinevate vormide kosta-
 mine võib anda väga palju erinevaid kombinatioo-
 ne.

Lõrgepealt vaatleme koordineerimise, kus üks
 koordineeruvatest komponentidest on adverb, teine
 substantiiv mitmesugustes käändetes (jastise alluses on substan-
 tiivi käänded).

1.6.5.1. Partitiiv.

(59) Kas kodu on kogu ikka vana viin ja lärki?

(60) Jäo läis nüüd uus moodi ja kiiresti.

1.6.5.2. Instrument.

(61) Lapsed hüüdsid kooris ja kõvasti: „Pööma!“

(62) Jäo tuleb lõpetada kiiremas korras, aga hästi.

1.6.5.3. Elatiiv.

(63) Naine laps sheas naerult, aga nõrkemest.

(64) Poiss luges valjusti ja pealt terve pööra
 lüulefün.

1.6.5.4. Adessiv.

(65) Hobune tuli kergel somaul ja väga grooti-
linell.

(66) Teistele peab tema jagama ohtial väl ja
haldelt.

1.6.5.5. Ablativ.

(67) Nümsodi hoo pealt ~ hoobilt ja kiirest
ei võinud me midagi läpemaist öelda.

1.6.5.6. Essiv.

(68) ... tuli tema lumetu nult, härmus hahemega ja
värnuna hoopis kaugemaist küladesk. (4, 117)

1.6.5.7. Abessiv.

(69) Temale antud aeg auna vähenes, nutakalt
ja vastupanuta nagu kade põld atoodale all. (45, 7)

(70) Tegime tööd pututa ja kiiresti, nagu oleks
teab mis ründus taga.

1.6.5.8. Komitativ.

(71) Noh, isa tuli terviga ja elusasti? (4, 90)

(72) Ja küüdis käivestult, vtkaga ... (45, 9)

Verbi käändeliste variandega -des ja -mata on esordi-
mustravad kõrge sagedusega abessiv ja komitativ.

(73) Lõdpeale tõmbosime kiiresti loomuse loomuse
järele — jutusa ja nutates, nagu oleks ääri tea
mis ründus taga. (4, 77)

(74) — Sal on üllamata rone, kui mitte keegi vöi-
matu õlme proovideta ja teati oskumata kogu
lavale formata. (E, 49)

(75) ... kätt lause harrudes ja kiimustetud
õõrtega. (E, 10)

(76) Lõbutada rõõb ka õlme viineta, moosiga.

Kaasõndlind ühendud kätuvad analoogilise
ja teie viinmõõruse funatsoonis võinava sõnga, n.

(77) Ja müüs lüli odavalt, ainult mõne peanvõet.

(78) Malt läinas mitme eest, naudinguga.

Kehamääruse funatsoonis koordineeruvad ei-
morfoloogilistest vaimudest rõõ- ja väliskõha-
kõõnded nii avaruses kui mitmuses. Konstruktiivne
on ka terminatiivi ja illatiivi koordineerimine, samuti
st. allatiivi ja illatiiviga, näit.

(79) Me pesame koos põllul ja metas, õlme-
tänavatel ja aguliõueses.

(80) Õlme õppinud koos keskasolis ja mitmetel
keemustel.

(81) Rattaga lubati võtta ainult metsoni ja külme.

(82) Põder nimega veel tuule ja õõsklame.

2. Osalausete koordinaatsioon.

2.1. Koordineeritud osalaused on grammatiliselt võrdväärsed ja mõtteliselt iseseisvad, s.t. need võivad jätta potentsiaalselt lühilaused.

Absoluutset sõltumatust siin aga rõhutada ei saa, sest nel juhul oleks võimalik üga kahe iseseisva lühilause (S_1 ja S_2) ühendamine.

Tenue vastuvõetavus aga sõltub osalauste grammatilisest sõltuvusest, millest, kas osalaused on kontekstis ühendatavad. Niisiis on tal osalausel ühelause eestises mõnede muulisi sidemeid teiste osalaustega sama tenue piires.

Eruvate osalauste ühendamine etendavad olulist osa nn. preproporatsioonid¹ - meie üldteadus-
sed keelevalik tegelesid koosta, mida rääkisid ei
anna konkreetse konteksti. Näht. lause Jaas on
väga paks pors, aga ta ei mängi korvpalli.
eldab teadust, et on olema paks pors, kes
mängivad korvpalli, sest korvpallurid on hea, kui
ta on paks.

¹ Nt. lähemalt H. Oim, *Maas mõistega sõnad sõnaruudude*
semantiline struktuur Eesti keeles. Kandidaadiväitekirja.
Tartu 1970, le. 67 jj.

Kärslevas fõõs nelliite laenuhenduse eeldustega ei tegelda. Näatlen alla tulevad vaid wallaen kui rindlin teinise probleemid. Analüüsitud on võimalikult kontekstivabu laenusid, s.t. nelliid, mille mõistmises pole vaja teada ulnevat ega järgnevat teast.

Osalaenuvabeline nos võib alla mõtlemisega läbendunga ja võtetoit nelliite lōdven vōi tugewon. Koordimotrioon on kas ninnuutwiline vōi animuutwiline.¹ Linnuutwiliit ühendotud osalaenutega wadlaenus on osalaenu järjekord vaba, s.t. pōōratar: nelli muutmine ei tee teinist wōstuvōōsmoteks ega munda läbendust. Ebaninnuutwiliit, s.t. mitte pōōratorvōit wōstotud osalaenu järjekorra muutmine on vōi motu, nōt pōōtōmōtōit wōmōwōd nelliit rindlin muutnōd.

2.2. Ühendavol ja wōhōndavol koordimotrioonvōit on wōnnand omodus, nōwō wōlguures rindlin wōnnōwō, nōi fōngit wōnnōvōt wōnjōnktrioonvōit kōmōlōmin. Nōi nōō nōi teine mōnōb ühōt teemat.² Tōwōt on wōstuvōōtōmōt nōi kōtō nōi, nōi on wōstotud wōmōtōiliit wōgō wōnnōwōd³ vōi nōi rindlin vōi lōwōwōdōit idēntōd (resp. nōōnōōm-

¹ Nid. Paraff, lk. 111.

² Sealsamas, lk. 27.

³ L. R. Gleitman, Coordinating conjunctions in English. - Language, 1965, lk. 263.

sed) ühanded.

On piirandid, mis on võimalik koostada nii ühendavate kui vastandavate partiklide, kuna et lause muutus vastuvõetavaks.

Näiteks suuremate subjektide ühaugse tegevuse edasiandmine, mis faktid on võrdväärsed, tuleb kõne alla nii ühendav kui ka vastandav ühastamine. Nii võt liin obligatooriumis võib tuleb alla kontekst.

↑ (1) Mees lõi aias ja naine asendas köögis.
Vrd. (2) Mees lõi aias, aga naine asendas köögis.

Kui loetakse näidata ühe subjekti tegevuse negatiivsus või mitteviisakust antud momendil, tuleb koostada vastandav konjunktsioon, sest ja ühendab eriselt. Näiteks lauses

(3) Mees lõi aias, aga naine luges romaani.
On mõeldud mõel naine tegevust ebaproductivuse, koostas ja mitteõigeaegsuse peetud.

Seegi on intuitiivne tajutav voolne diferents, mis saab täisloenduse alla alles konteksti.

Kui kahe osalaure või vastuvõetavuse ja kahe vastandatud tegevuse koostamine vahistatuse korral koostatakse tavdiinl admissiivsed konjunktsioonid, nagu näiteks lauses

(4) Mulle rääkis väga vürts, aga mille lause me vastu.

(5) Peeter ei tundnud sõja võitu, kuid naine ta tähtis alati.

Kahtlemata on ka situatsioon, mis tingivad
 just nendel ühendava koostisotstarbese,
 aga mitte võtendava või mõne muu. Lausete
 (4) ja (5) kopulatiivmil ühendamine [(4a) mulle isäsis
võta riivalt ja meile kassas ne vastu.; (5a)
Peter ei tundnud tühja ühtsust ja nina taktis ta
alati] tuleb iseenest mitte (4a) lause puhul, et
 meile on nimen võõras, kuivõrd me ise üldse
 ei ole nimen, ja (5a) rüüts nillele, et Maailm
 Peter või ni sageli, et üht ei käinudai põrs
 tühjaks; nii ei tulend tal ka seda tunda.

2.3. Ühendav koordinaatsioon.

2.3.1. Lümmetvõimelt ühendatud osalaused.

2.3.1.1. Lümmetvõimelt on ühendatud osalaused, millega antakse edasi üheaegsed sündmused, näit.

- (1) Salmis reisib avara juures ja Valdur istub toolil. (ER, 90)
- (1a) Valdur istub toolil ja Salmis reisib avara juures.
- (2) Inimesed ruttavad katu alla, autoliiklus peaaegu seiskub. (RÜ, 93)
- (2a) Autoliiklus peaaegu seiskub, inimesed ruttavad katu alla.
- (3) Lõpus lehvivad mõni muusika mängija. (ER, 90)
- (3a) Muusika mängib mõni lõpus lehvivad.

2.3.1.2. Lümmetvõimelt on seotud ka need osalaused, mis kutsutakse endast sõnaga ühikuna Teemane hõlmatus sündmuste koostele, näit.

- (4) Kalju kõõgut kui ahi, päree lõõgab ülalt (RÜ, 211)
- (4a) Päree lõõgab ülalt, kalju kõõgut kui ahi.
- (5) Valvud ei ole, riie ja orfide eest keegi ei vastata. (RÜ, 126)
- (5a) Riie ja orfide eest keegi ei vastata, valvud ei ole. f

- (6) Püused on ööpäevane istumine kõrged, jalad tõmbuvad, pea valutab. (R9, 136)
- (6a) Jalad tõmbuvad, pea valutab, püused on ööpäevane istumine kõrged.
- (7) Põlvejalad võivad võidu polevdega, liiguvad mõhivad liiguvad ja oari, juba vahi ulatub wnnuni. (R9, 254)

2.3.1.3. Second kord... kord, kuil... kuil, ei... ega
vms. annavad uudlaune teatud liigitava var-
jundi; on nimetatud mitut situatsiooni, asu-
nimega järeleand w ole tähtis, määtl.

- (8) Kord kostis elutoast põllimega, kord kuul-
di vanameeste jutukõnnat.
- (8a) Kord kuuldi vanameeste jutukõnnat, kord
kostis elutoast põllimega.
- (9) Kuil ristis konna, kuil ristis ponna!
- (9a) kuil ristis ponna, kuil ristis konna!
- (10) Ei õnnetus hüia tules, ega häda koiata
- (10a) ette! Ei häda koiata ette ega õnnetus hüia
tules!

2.3.1.4. Siinset vintti on nimetatud ka osalaund,
kus ühe osalaune mufel ja tema tegevus on
hinde mufelile ja tegevusele vastus meelud,
mogu

- (11) Paeq õpib kuskal kirjandusea piiman-
dustehnikumis ja tistari astus niginel tiliisoli.
apteenas saama. (ET, 57)
- (11a) Tistari astus niginel tiliisoli apteenas
saama ja paeq õpib kuskal kirjandusea
piimendus-tehnikumis.
- (12) Tima seis sin ja keeg; teine seis teinil
pool aent. (ET, 216)
- (12a) Keeg; teine seis teinil pool aent ja tima
seis sin.
- (13) Sellega tegelevad peaminelt naised, mehed
töötorad linnas. (R. 4, 216)
- (13a) Mehed töötorad linnas, sellega tegelevad pea-
minelt naised.

2.3.2. Elanikkonnelt ühendatud osalaaned.

2.3.2.1. Elanikkonnelt ühendatud need
osalaaned, mis tähistavad ajalis järgnevus
olevad nindmuri. Ajaline järgnevus on enamasti
intuitiivnele tajuale, kuid sageli esineb järgne-
vad nindmuri nähtavates osalaantes ka mõni
ajalist järgnevus määrav sõna, nagu sis,
sepaile, pärast seda, jälle jms. Neid alit
nõu osalaaned seostada ka ilma ühenduse
konjunktiivsusega.

Näideid :

- (14) Sellel kuul järel loofub päree ja nis on kehe ka juure. (RS, 246)
- Nrd.(16a) Sellel kuul järel loofub päree, nis on kehe ka juure.
- (15) Seejärel näitab kehte puurast plüüatrit ja eritoida some kinnimise nurg jälle kirjutasid õpetlased ümberisvakt. (NK, 4, 281)
- (16) Nad rüüpaad oma klooand hüljaas ja kleri legi une pudeli lahti. (ER, 97)

2.3.2.2. Kui teine osalaenus ilmutab esimese osalaenu tegevuse resultaat, seegi ootomoti, või kui esimese osalaenus on antud põhjus, teine jagaföig (võimalne mistõttu - transformatsioon), on osalaenus samuti ebarehimeetviline ühendatud.

- (17) Ees oli lausa lage veri, ja nad pidid tegema suure ringi. (ER, 68)
- Nrd. Ees oli lausa lage veri, mistõttu nad pidid tegema suure ringi.
- (18) Nüüd mis oli viinavägevus läinud ja mõtlemine jälle taltsas. (ER, 68)
- (19) Nüüguks igakülgses asfalaenus antileus kristalliseerubai eluline ja probleemne koostamine õigesti mõistma. (NK, 1, 69)
- (20) Muleolu paraneb ja laps uimub. (NK, 1, 69, 86)

2.3.2.3. Eluonimeetunnilt on ühendatud nel
osalauend, kus teine osalaure konstantseerib (som-
mentseerib) esimese osalaure teadust või lisab
mudagi. Täiendavalt esimese osalaure antud
informatsioonile.

(21) Praegu akti meenut läbi ja see oli igav
forming. (E5,50)

(22) Mudagi meenut, mudagi raas teinud. (R9,244)

(23) Lepolin oli sama päris mnt, oli Põrgati
melgi. (E5,19)

(24) Kõige enam püüdnud me emensävisamine
peale, ja oma meodi on meel õigus. (GN,15)

Täiendavalt informatsioonile lisatakse ehti
nn. adverbiliste konjunktsioonide sonuti, peale
ulle, ka, lissas ullele vms. abil, n.

(25) Paljudes sonutites kirjeldatakse peamisena
keade traditsioonide positiivset mõju lastele,
sonuti on palju jutun teatud heade mõju-
tuste abtlikkusest. (Nk3,162)

(26) Meeli taatub sivaliselt, peale ulle on
ja võimevime oma osust ka edon andma.

(27) Tähelepanu ei istu mitte, ka ei taha ma
juurdetõrjumist kha.

(28) Peendust tunti eelkõige küttepeendest, lissas
ullele ahvordas nel jala nõudest Hingajõe.

2.3.2.4. Ühendav varjuand antakse sõnaga segi, mis sonuht muudab koordinaatsiooni mittepööratavaks:

- (29) Ja rastes mõttelikult aknast välja: „Lembitust me seda just eostingi, segi kaluris olin ma kindel, [aga et...]”
- (30) Täpselt igatsetes ei tea, segi larma ei tea lõpult. (SR, III)

2.3.3. Osalauste koostamine.

Ühendaval võib antakse edasi konjunktiooside ja, ning, ega, ei...ega jt. abil või komaga. Koma ei esine aga alati ühendavate funktioonis, arutelu- mäs on niin videsõnadega ja, ning aruteluviis võimalus. Videsõnad ja, ning on grammatiliselt mõttes rühmitatavad. Videsõna ja on lauseline, teda komitatakse ka rahalem. Videsõna ning tähistab juba stilistilist erivõimendust. Neutraalses stilis on videsõnal ning sõjeli 'tähe oleks' ja ühtlasi¹. Allpool vaatleme koostamise viise.

2.3.3.1. koma.

Kaks osalaust vahel:

_____, _____. Keegi ei ühtlased mulle ühtegi halba sõna, nad võtsid ei väärinud minuga.
(NK, 9, 68, 652)

¹ Vt. P. Palmes, Eesti keele grammatika II, TRi notepunkt, Tartu 1967, lk. 7.

Õpilased leevad koolis käre ise,
need on Lariis armult osavlikult
müürida. (NK, 6, 68, 468)

Osalaunid on üle kahe (lootulu):

—, —, —. Ühtedel on hea mehaaniline mälu,
Teistel nägemismälu,
kolmandatel puvalenit kuulmis-
mälu. (NK3, 69, 250)

Inese nida kasson ägedasti
kloppima, veri tulvas pähe, kogu
nägu kuni kaelani punastet.
(Ar, 72)

2.3.3.2. Lidesõna ja.

kahe osalaune vahel:

— ja —. Agri riipos pargis sööma
ja vedasoma tigid teisedki.
(ER, 98)

Naldur võttas mõned kalud veel
tulle ja nad lõnrid tuppä. (ER, 30)

Osalaunid on rohkem kui kaks:

— ja —, —. Luveis oli see ja säänd
seda tigidamad, mutru nad
ewti ei kartnud. (ER, 121)

—, — ja — . Kuupaistel valendavad tee
 ääres valmiva kaera põllud,
 nime heitis tihedalt keldret helki
 ja ristimädal lõhnas magusalt.
 (ET, 3)

2.3.3.3. Tõderõna ning.

Kahe osalaunne vahel:

— ning — . Korraldatavat ingi asude üle-
 vaatust ning jägatavat vastavast
 freemivast. (RT, 277)

Osalaunne on üle kahe:

— ja — ning — . Lõhnas niiske muld ja tal-
 vest pulstunud varblased pu-
 perdoriid rõõmuse ning päässete
 lauldi hiinai. (AV, 17)

—, — ning — . Nora Mc Lennon teatab end
 tulevat kell kuus nulle järel,
 mind kutustavat külla Sydney
 PEN-klubisse ning tema olevat
 muusik saaja... (RT, 184)

—, —, — ning ja — . Lüs vulpsame pulvest välja,
 uduvabalad võltsitavad an-
 post müüda, whom launab ning
 aana all saab nähtavaks mui
 saripunaate saatega. (RT, 137)

—, — ning —, — ... Aga lapsedade nivaldel
 realskoolis õitseb valge rohtu-
 hein, kõgutab end tundes lõp-
 psoos leenditubsoos nagu võsa
 nival lõssab põis kowli
 põldmori, heinmaal vritab
 tihedalt kodune ära-unusta-
 mind... (R9, 137)

Kõige tii pderimad on need saemad, kus üle
 kake esalaane puhul on erinised komaga ühen-
 datud, viimane lisatud aga konjunktisooniga.
 Ilusriigenduse võidokse videsõnade ja soomede
 konitusk mülmeti variemida.

2. 3. 3. 4. Koma videsõna es.

—, ja —. Laudu põland rohkem kui aelan,
 ja need olid kõra vöetud. (8R, 70)

Palguse oli uhval kargant ja
 lõõpõist malti keisurimades
 fött etrida, ja mis tuli rõhommek.
 (85, 70)

Koma konjunktisooni es tähistab mõttepöösut,
 hääldeus teab ml juhul suurem paus. Nüügu-
 ml interpunktsioonil on oma stiililine väärtus, ja

kuulub kahtlemata ekspressiivse saavutamise
valenduse hulka.

2.3.3.5. Siderona ega (=ja ei)

— ega —. Samal ajal aga ei valulda neid
ka finaiandja õpetaja keimud
ega seputata ette lööd ilma
oma alorista. (Nk 4,69,284)

2.4. Vastandav koordinaatsioon.

Vastandav koordinaatsioon väljendab rööndvõit
oponatsiooni, kontrasti või diferentsi * ei osalau-
stega väljendatud situatsioonide vahel.

Ja vastandava röönd puhul on eestlased süm-
meetiline ja ebasümmeetiline rööndusviis.

2.4.1. Sümmeetriselt vastandatud osalaused.

2.4.1.1. Kui kaks lause subjektid on vastandatud
teineteisile eesvates väärtustes, (omadustes) või tegusus-
tes ja kui teine osalaus rööndiult ei järeldu
erinevalt, siis on osalaused vastandatud sümmeetri-
lult, näit.

(1) Kesti on juba tühine, aga mina olen lühike.

(2) Kesti röökab kere rööpi, aga mina armotan.

Nii mõnedki tüüpilised laused on koostatud antonüümide.

Osalauste eestamine järele on vaba, näit.

(1a) Mina olen lühike, aga Kesti on juba tühine.

(2a) Mina armotan, aga Kesti röökab kere rööpi.

Nõnda loodud kaks osalaust ei ole ainult röönd
ja on loomulikud, kui ta antakse eesvates
osalaustes. See aga ei tee rööndiult osalauste
järele munitust võimatust.

Mehhacandlik osalauste rööndtööd röönd

Taastada ühe subjekt erinevate tegevuste vaston-

domine korral (näit. Peter ei osanud klavendit

mängida, aga meenivat ta armastat.) Teine

osalane on erinev personaalprotsess, mis kordab

identitset subjekt. Ka see pole võimalik taastada.

2.4.2. Liikumistulemuste on vastandatud ka nende

erineva subjekt. üheainelised tegevused, mis need

tegevusi ei ole suuremal määral väärtustatud,

näit.

(3) Raul ei vütkunud klavenditundides käva,

aga vähem andetas Saari õppis äärmiselt

hooliga. (LP, 60)

(3a) Vähem andetas Saari õppis äärmiselt hooliga,

aga Raul ei vütkunud klavenditundides

käva.

(4) Kuustnikul oli kavatsus ära minna, aga

Eralt tahtis talu muidagi usaldada. (LP, 94)

(4a) Eralt tahtis talu muidagi usaldada, kuid

kuustnikul oli kavatsus ära minna.

(5) Teonori õpet TP1-s, aga Tui tudendit

TPedJ-s.

(5a) Tui tudendit TPedJ-s, aga Teonori õpet

TP1-s.

(6) Peter ei andnud alla, aga ta õpetaja ei

kaotanud konnaatust.

(6a) Õpetaja ei kaotanud konnaatust, aga Peter

ei andnud alla.

Informatsiooni kogumituga viisusidelt ei ole
osalaste järgemist nia taltsut, kehvõid
astud wadlauneid on voodeldud kontekstiva-
bodeina. kontekstis olemeid mõnevõrra muutub.
Näitena lause (6a) puhul võib informatsiooni
tuleneda, kumma vastupildavusest kõneleja
läätkub (kas õpetaja või Petri).

Kahe võtva osalaste (vt. (6) ja (6a)) vastandamine
konal tundub, et on normaalne, kui teie osalaste
nii lisada modelleeritakse ka, näit.

(6b) Õpetaja ei kaotanud kannatust, aga ka
Petri ei andnud alla.

See ei ole vältimatult vajalik, kuid model-
leeritud olemaoleva konal on ta arend muut-
misi: ta peab olema tingimata teie osa-
laste, näit.

(7) kõhtu sellest Jäis ei saa, aga nälga ka
ei sure.

(7a) Nälga ei sure, aga kõhtu sellest Jäis ka
ei saa.

(7) ja (7a) puhul tundub üllatav rõhutatud rona
tegi obligatoorse olekoh, vrd.

(7b) * Kõhtu sellest Jäis ei saa, aga nälga
ei sure.

2.4.2. Ebanimeetvõimult võrreldatavad osalaunad.

2.4.2.1. Osalaunne kes ei ole pöördunud, mis
teine osalaune on ettevalmistanud või
läpimataks erimeet. Seda liiki võimude keske
onitab sageli mõni demonstratiivne osamen
teine osalaune, näit.

- (8) Juhtimisprotsess võib kulgeda siis põnevalt, kuiid
me tähendab töö meeleolu. (Nk 1, 33)
- (9) Kõik ta küll tei valge meenu, kuid mllega
läis kulla meodi alt. (ET, 22)
- (10) Meeste poolel on veel, aga mllest kehtis
Elfiwede hääl mlgesti üle. (ET, 46)
- (11) Naisi on palju, aga portuud ei meeldi
mlle igast naisest. (NY, 279)
- (12) Värvus on tubli ja teemaga mees, aga
Tuppi kaard on võitsem ja konnateem. (ET, 71)
- 2.4.2.2. Kae ajalise järgnevuse puhul pole osa-
launne järgsena meeldine võimelise. Kae osa-
launga antud mõndamiste ajalise järgnevuse
mõistred ajasõnad mls, juba, mlind jms.
- (13) Meel meeldisid jälle, aga mls lani peis
järsu teemal lakti. (EP, 12)
- (14) Me pole veel eelmisest portist lakti saa-
nud, aga juba te peate meel. (EP, 66)
- (15) Naisi on mllele ei meeldi, aga mlind
on liiga kolja meel, meel.

2.4.3. Osalaunite raskamine.

Nõrondavat rook võljendavat konjunktioosund
aga, kuud, ent, gaud, valat ka ja nõrondavat saken-
dus.¹

Javolint on und launus nõrondatut ees osalaunet
(n. hõma sador, aga meil oli hea.), kuit on võimola
ka teatud lootelule nõrondatut, nagu see on launet.

(1) ditta tuul ei ulu aga ka rong võhda,
gaud hõda on see, mis nõnda kinnatub.

(2) Ema tantes ise rooke, tuit mõngis alavut,
muna aga püüdnud magada.

2.4.3.1. Siderõnade aga, kuud ja ent konjunktioosund
euvõnusi pole. kuu klavvad ningid stils ei-
võrjendat, mis ei kuulu see antud töö püüsse.

Siderõna ent nõrondat kõrge nõrgemini. Nii
kuijõndus kui kõnekeele vimele teda elniõstet
võlem. Põhimõttelisek nõrondat kõne rimeetõst kon-
junktioosund nõrondada jaatavat osalaunet, ja-
tavat ja võtavat osalaunet, võtavat osalaunet, mait.

(1) Meie karjõmuntile kait see võth, aga õpita-
ma muna tundus mõlletu. (R4, 47)

(2) Louavõn tene päeva mõtus, aga tyn
paumaks ei lānud. (NK9, 68, 652)

¹Palmas, lk. 13.

- (3) Nad ei võtnud leine leht, aga armastuses
nada ka võtnud ei võtnud.
- (4) Mehe andespolevuse loomisole tõde, kuud
võnad võtnud võlvoralt. (NG, 297)
- (5) R. mahl tõimus meie keeli spordipäev,
kuud ma ei võtnud sellest osa. (NG, 68, 652)
- (6) Praegu enam hirmu ei olanud, kuud ta ei
võtnud veel tagasi muina. (ER, 83)
- (7) See tuli küll päris eelolevatelt kulelt, kuud
kuud tagant järel tundus üsna mõrakilainet.
(ET, 11)
- (8) Täne nad ei tundnud, kuud võtnud ^{oli} küll.
- (9) Laps enam ei nutnud, kuud naeratuse polnud
selt ka lasta.

2.4.3.2. Siderona võd kontamine on piiratud:
ja enam arvult võlava oralaan järel, mait.

- (10) Ülesostmist ei tuleks ne juhtul muudugi
muudagi võlja, võd peab ise kannaoma sama-
gaani keelma. (ET, 52)

Sama postiraonis on võd ka järgnevas näites:

- (11) Käime ümaldus teeväise keenukeai värges,
võd ta karmete sammude krobinal oli
kuulda. (ET, 90)

Siin ei ole aga tegemist konjunktivaaniga, vaid
adverbiga ('üksnes'). Sel juhtul ei ole muudugi eeli-

gatoone ka võr 1. osalaune.

2.4.3.3. Vahel võrred vastondavas funktsioonis esineda ka madaladonutid niski, erki, amet, ka, vaadgi) j.l., mät.

(12) Natus Niits ainult kaunde mündosa võra, niska piisas nliet rütmu regamine. (NY, 6)

(13) Ja armotas neid kõni, erki kallis elotema nüdomele väike külli.

(14) Idu nida valutas ves, amet oli mul vedanud.

(15) Valdus ei saanud niita, ka lastmiseks ei olnud otsest põhjust.

Kõrgeis eelnevad märdetis on selgesti tajutav vastondavate sõdermade aga, erki, amet ärgjälmine. Siin on tajume ka rohkem kui kusaal mujal osalaunte muhtelik funktsioonid (vrd. Idu nida valutas ves. Ometi oli mul vedanud.).

2.4.3.4. Kui vastondetavad faaktid on veelalt kontrollitud, võib vastondav sõderma temati ära jätta, mät.

(16) Inimesed lähevad ära, kohad jäävad. (RS, 214)

(17) Loomad on vastandatud, inimesed usk. (ER, 91)

(18) Ise sõn leeme ja lüha, koor sai kordud. (RS, 195)

Vastondava temaga seotud laused on lühikesed,

sageli laien domote lihtlaused.

2.4.3.5. Vastondavas konjunktioonis võt olla ka rühmduub avnull ('kuud'):

(19) Laul rõlas mitmekääluna, koolid mlonid
koonu noja tõelise keoni, avnull ühe tenori
tugev lantur kostis endiselt välja... (N4, 22)

(20) Lungeu noorhärna niingune mõlekonine
oli kõige Valuree avvõõrdomote peumeste ja
emendate roov, avnull peale kadostiku Regina
ei rööndomud keegi afa enda peale võtta.
(E5, 89)

2.4.3.6. Üht osalaunst teinle võt vahel
vostondada konjunktiooni ja ka siin on
kriteeriumiks vastondavas rüderõnaga aga,
kuud või end avndomise võimalus, näit.

(21) Tegelikus moodub kergesti lunkas, ja
lunka võt vastata kõige realsumole tege-
lõrunka. (R8, 126)

Ind. (21a) Tegelikus moodub kergesti lunkas,
aga lunka võt vastata kõige realsu-
male tegelikusele.

2.4.3.7. Konjunktiooni aga puhul on võimalik
inversioon, s.t. aga ei pea alati alustama tirst

osalauend, vaeid võib anda kelle kersul. Tundub, et niimuguse arendis aga'l on peale võtenda-
mine funatrisooni veel ka rõhutamise funatrisoon.

(22) Selgumise öde lasti meha, mis lähen
supulone aga pödevat sellest katsumusest
nlgroo tuberaalsori. (NY, 269.)

(23) Lõunomere soorte helva rakaastiga ei
võida, „Mirmaras“ kätth aga mõneimne
dollariga ära. (NY, 99)

Teiste adressatidele konjunktisoonidega puhul
pole inversioon võimalik.

2.4.3.8. Erinevatel lauljatel võib teineteisile
vastandada jutustust ja ümblaund, kusjuures
erinev osalaund peab olema jutustust. Tegemist
on mõttepöördega, näit.

(24) Vahel niidistat ly enam osavõlmatus,
aga mis sai ja rana porata? (NY, 33)

(25) Näoned tüve sõnjalad kõrgutavad
palundega võidu lehti, aga kas seal
mõnjas rõhus ei rudi fultavad raa-
honnakund mustvõtkod? (RY, 255)

3. Kokkuvõte.

3.0. Koordinaatatsioonios esineb sõnade, sõnaühendite ja osalaunete vahel. Teatud komponendid on samaväärsed ja nende arv ei ole piiratud.

3.1.1. Koordineeritud sõnad on vastastikku asendatavad, s.t. need kuuluvad samasse rühma sõnaühendite substitutsiooniklassi ja täidavad lauses ühtlasi rühmitus-rühmitusfunktsiooni.

3.2. Koordineeritud lauseliikmed on tavaliselt sõnad sõnaliigist, need teatud piirides lubab koordineatsioon sisu nii sõnaliigist kui morfoloogiliselt varieerumist. See on aga võimalik mõnes väiksemas ulatuses, kui seda on eesti keele traditsiooniliste lauseliikmete puhul.

3.2.1. Need funktsioonid võivad koordineeruda erinevad sõnaliigid, kui need kasutatakse substantiivideks.

Tolaal- ja partiiaalrühmad koordineeruvad omavahel ainult rühmitus jaatavas eksistentiaallauses, kui osalauses on jaatatar substantiiv.

3.2.2. Üldise puhul tulevad morfoloogiline varieerumine rühmitus rühmitus alla erinevate rühmituste ja

enervate argade koordinatsioonivõimelused.

3.2.3. Säiendi funktsioonis ei koordineeru omavahel
hulguvõim (kelle, kuille?) ja omadusk (mõnugune?)
Säienditavad Säiendid. Nominatsiooniline ja omadusrona-
line atribuudi koordinatsioon on võimalik ainult
nominatsioonilise teatavate kõnnete puhul, mis illdava-
võttes väljendavad raagi: põhivõim omadusk (mõnuga-
ne?) Need kõnneted on partitiiv, abessiiv, komitatiiv,
latiiv ja terminatiiv.

Adjektiivne Säiendiga koordineeruvad st-tar;
nud-itud-partitiivi ja ma-vais Säien-
did; sel juhul on need selgelt tajutav adje-
ktiivne insoom. Infinitivne Säiendid adjektiiv-
Säienditega ei rinnastu. Omavahel koordineeruvad
ka adjektiivne ja mõningad adverbilised Säiendid.

Adverbiaalne ja arvukslane vormi koordi-
natsioonid on võimalikud ainult abessiivis ja
komitatiivis. Adjektiivne Säiendina võivad rina-
studa erinevad võrdlusastmed.

3.2.4. Nominatsiooniline ja omadusronaline eeldisäide
da-tegevusnimeliseiga ei koordineeru; nominatsiooniline
ja omadusronaline eeldisäide võivad omavahel
koordineeruda teatud kontekstides. Närvutal püh-
del on mõeldav ka nominatsiooniline partiaalpredi-
kaat ja totaalpredikaatide koordineerumine. Adjektiivne
eeldisäide koordinatsioon nominatiivis ja partitiivis

on meeldav siis, kui ühes koordineerivatest elementidest on sõnaühend Adjektiiv-partitiivis + nävi, ved, vorti, tõugu, kovu, mis tavalisena vastab ühisnimele puisanguks.

3.2.5. Isiklike koordineerimisel võib varieeruda aeg, aga mitte küsine, s.t. totaal- ja partiaalobjekti koordineerimine pole võimalik.

3.2.6. Määruks saab koordineeruda üga alaliigi piires, kuid seda teatud reervatiossidega.

Kui ei ole nähtas kohamääruksena koordineeritavad üldiselt ruunda ja ristküliku sähistevad adverbid, ajamääruksena formumisega ja ajalise hordumise või pidevuse märgivõrd adverbid. Omavahel ei koordineeru ka mahubres alluvuses olevad mõisted.

Tavaliselt esinevad määruks liigid omavahel ei koordineeru, kuivõrd nende konventsiiv-sintaksiilise funktsioon on erinev, kuid rätuvall konventsiivse reaktiivseisituatsioonist on võimalik teatud piirides ka määruks esinevate alaliikide koordineerimine (näht. ajamääruks ja rüürimääruks, kohamääruks ja otstarbemääruks, jt.).

Morfoloogiline varieerumine võimaldab rätuvad määruks alaliigist. Kõige hüpotaatsem on rüürimääruks, mille vormivõimaldused on väga mitmed.

kehted ja kus neis on erinevate vormide koostamine annab väga palju erinevaid kombinatsioone.

Kokamäärune funktsioonis koordineeruvad eri morfoloogilistest vormidest ise- ja väliskönded nii ainsuses kui mitmuses. Võimalikud on ka terminatiivi ja illatiivi ning allatiivi ja illatiivi koordineerumised.

3.2. Eesti keeles võrreldes muus ulatuses koordineeruda võõr olema-verbi reaktiivstruktuuri subkontinendilised elemendid (n. nom., part., gen., inessiv, adessiv, elativ, terminativ, abessiv, komitativ jt.). Et aga üldiselt peetakse ainult need olema-verbi reaktiiviliini laiendused, mis on nominatiivis või partitiivis (subkontiivis leiab köndevorme, mis võrreldes olema-verbi laiendusega, loetakse määratletuks), siis saab rääkida ka kahe erineva laiendiliini koordineerumisest. Lõplikuks määrab koordineerumise ulatus ja võimalused rääkida koordineerumise komponentide ühe semantilise ja funktsionaalse funktsiooni, mida aga meie grammatikas pole vajaliku selgusega eriti teadud.

3.3. Koordineerumise osalaused on grammatiliselt võrdväärsed ja muhtulult iseseisvad, kuid tavaliselt vastuvõetavus sõltub üldisest osalauste semantilisest sõltuvusest, sellest, kas osalaused on kon-

vastuvõetavatu, kui omavahel on koordineeritud
 isikult või lehkelt identne (resp. nino-
 niumend) ümmed. On jatkumid, kus on võimalik
 kasutada nii ühendavaid kui võrreldavaid
 parameetreid. Ühe või teise obligatooriumi võib
 tuleneda konteestist.

Ühendav koordineerimine võib komponente
 kõrgevõrre ja erapooletumalt kui vastandav.
 Tavaliselt näitab vastandav koordineerimine kahe
 vastandav komponenti isikult diferentsi, kontrasti
 nende vahel.

Nimeliikendid ja näidete allikad.

Gavril, A., Eeke Moor, Tallinn 1942. (=E)

Gross, V., Mõisa poolikolev individuaalne-
maja, Tallinn 1962. (=VY)

Kuusberg, P., Andrus Lapetuse jultum, Tallinn 1963.
(=PK)

Luts, O., Kevade. Põlvkoni koolipõlvkond, Tallinn 1965.
(=OL)

Mäla, A., Hea sadam, Tallinn 1971. (=M)

Panno, N., Valjaas inimene, Tallinn 1965. (=NP)

Raud, E., Ehturid, Tallinn 1968. (=ER)

Sirge, R., Meutaguste juures, Tallinn 1968.
(=RL)

Tammsaare, A. H., Tõde ja õigus I, Tallinn 1964.
(=AHT)

Tennov, E., Valged laigud kaardil, Tallinn 1969.
(=ET)

Traat, M., Indonimene, Tallinn 1967. (=MT)

Traat, M., Tants auruksilla riimel, Tallinn 1971.
(=T)

Tuglas, Fr., Neli novelli, Tallinn 1966. (=FrT)

Tuglas, Fr., Näide Ilmimar, Tallinn 1970. (=VT)

Valton, A., Neider soov, Tallinn 1966 (=AV)

Veternaa, E., Näike romaanisoomal, Tallinn 1968.
(=V)

"Looming", 1971, nr. 2. (=L, 2)

"Noorus", 1968, nr. 3. (=N)

"Nõukogude Keel", 1968, nr. 6, 9.

1969, nr. 1, 3, 4. (=NK)

Kirjandus ja lühendid.

Gleelman, L. R., Coordinating conjunctions in English.

— Language 41, 1965, nr. 2.

Ibozzel, A. H., Сопремерени русаи мурпарыпуни
азука II, Москва, 1968.

Kint, M., Eesti grammatika kirjanduse põhimõttekirjalised
probleemid. Miste eesti keele grammatika te-
pukul. — Keel ja Kirjandus, 1969, nr. 6, 7.

Kort, M., Keel kord eksistentiaallausest, koondlausest
ja aluse juurde mõtte moodust. — Keel ja Kirjan-
dus, 1970, nr. 7.

Kask, A., Naugla, A., Veski, J. H., Eesti keele õpetus
ja harjutustite keraasoli. IV alorile. Lause-
õpetus, Tartu 1936.

Kure, K., Eesti keele grammatika. Lindsaari II osa
ja semantoloogia, Tallonn 1950. (= Kure.)

Kure, K., Eesti keele lausehituse põhikiisimusi. —
Eesti keele nintakri kiisimusi. KKIU VIII,
Tallonn 1963. (= Kure, Lausehituse põhikiisimusi.)

Kure, K., Valgma, J., Eesti keele grammatika. IX alorile,
Tallonn 1956. (= Kure, Valgma.)

Laroff, R., If-s, And-s, and But-s about Con-
junction, The University of Michigan,
April 1970. (= Laroff.)

Leetberg, K., Eesti lausõpetus, Rakvere 1925.

Leonts, O., Eesti keele grammatika, Tartu 1923.
(= Leonts.)

Muuk, E., Tedre, M., Lühine eesti keeleõpetus II.
Tuletus- ja lausõpetus, Tartu 1934.
(= Muuk, Tedre.)

Palmees, P., Eesti keele grammatika II, TRÜ rota-
punkt, Tartu 1967. (= Palmees.)

Penttilä, A., Suomen kielioppi, Porvoo. Helsinki
1957.

Тенуровский, А.М., Угославское право, Москва,
1959 (= Тенуровский.)

Pulkkinen, P., Ayndeettinen rinnastus suomen
keelissä, Helsinki 1966.

Reurupp, Fr., Eesti keele grammatika koolidele,
Tartu 1930.

Pärl, A. Mõisteõpetuse põhiküsimusi, TRÜ rota-
punkt, Tartu 1966. (= Pärl.)

Pöld, H., Eesti keeleõpetus. II jagu. Lausõpetus,
Tallinn 1922.

Rannut, L., Eestikeeliga allamõeld ja aluse juurde-
mõeld murest. — Keel ja kirjandus, 1969, nr. 11.

Pygureb, A.J., *Синтаксис современного эстонского языка*, Москва, 1968.

Muspöld, E., *Absoluutkonstruktsiooni struktuur eesti keeles*. — *Keel ja Struktuur* 3, JRLi toetavalt, Tartu 1970. (= Muspöld.)

Valgma, J., Remmel, N., *Eesti keele grammatika. käsi- raamat*, Tallinn 1968. (= Valgma, Remmel.)

Vääri, E., *Eesti keele õpik keskkoolile*, Tallinn 1968.
(= Vääri.)

Wiedemann, F.J., *Grammatik der estnischen Sprache*, St. - Petersburg 1875.

Õim, H., *Uue mõistega mõtad sõnavõtteade semantiline struktuur eesti keeles. kondi- daadiväiteiri*, Tartu 1970.

О соединительной и противительной
координации в современном эстонском
языке.

Резюме.

В данной дипломной работе рассматривается проблема координации в эстонском языке. Тщательно разбираются однородные члены предложения, соединительная и противительная связи в сложносочиненном предложении (координация). В введении дается понятие координации, её характерные признаки, наличие её в простых и сложных предложениях, соединительная и противительная координация. Дается исторический обзор проблемы координации в эстонской научной лингвистической литературе.

В первой главе рассматриваются различные аспекты координации: однородные подлежащие, сказуемые, дополнения, обстоятельства.

Автор пытается выяснить степень морфологического варьирования в пределах

одного члена предложения, т.е. координация частей речи и форм.

Во второй главе исследуется координация частей сложносочиненного предложения при соединительной и противительной связи.

Координация частей сложносочиненного предложения рассматривается исходя из обратимости частей предложения. Делается попытка вывести наиболее значительные факторы, способствующие перестановке.

Sisukord.

Eessõna	2
0. Sissejuhatus	4
1. Laenuhüüamete koordinaatsioon	33
1.1. <u>Munite koordinaatsioon</u>	33
1.2. <u>Õeldiste koordinaatsioon</u>	36
1.3. <u>Täienduste koordinaatsioon</u>	44
1.4. <u>Õeldistühidete koordinaatsioon</u>	56
1.5. <u>Silvuhüüamete koordinaatsioon</u>	65
1.6. <u>Määruste koordinaatsioon</u>	67
2. Osalaenuhüüamete koordinaatsioon	79
2.1.	79
2.2.	80
2.3. <u>Ühendav koordinaatsioon</u>	83
2.4. <u>Nastondav koordinaatsioon</u>	93
3. Kokkuvõte	102
Nimeliühendid ja määrdete allvõrd	108
Kirjandus ja lühendid	110
Revisiiv	113